

80.)

~~1. 162~~

Leipzig 10. 11.

Dispositiones Ahen

2. 1. 162.

Alv. T. 162

Index disputationum.

1. De sacra scriptura.
2. Scemmatum Lemmatumque Theologorum miscella.
3. Discursus Theologicus de formula Concordiae.
4. Quaest. An in causa religionis scripta *ΨοΨωρνα* Vel *άρωρνα* sint probanda aut toleranda.
5. De *Πεσ άραφαρνα* seu incomprehensibilitate.
6. De Jesu Christo Θεωρρωρνα ο Photimianor.
7. Examen reputationis Valentini Schmalij.
8. De fide Jobi c. 19. v. 25.
9. Controversia de spiritu Sancto ο Photimianor.
10. De homine et eius statu integritatis ante lapsus.
11. De penitentia, Confessione et absolute.
12. De meritis bonorum operum.
13. Eiusdem argumenti.
14. De Apostasia Romano - Papisticae Ecclesiae.
15. De ecclesia.
16. Eiusdem argumenti.
17. De primatu Papae.
18. An papa sit Antichristus.
19. Eiusdem argumenti.
20. Resp. ad 8 quaestiones Jesuitarum Clonienfium.
21. De ministerio Verbi.
22. De methodo Concionandi.
23. Quinq; disp. de corruptelis divinae cologis ο Pontif. Calvin. ο Plain.
24. De invocazione.
25. De pace Ecclesiae.
26. De syncretismo.
27. De Confessione.

Εξετάσεως Theologicæ

Disputatio I.

opposita

Abominationi Pontificia in Articulo

De

SACRA SCRIP-
TUR A.

In Collegio Privato,

CHRISTO Servatore docente

& adjuvante

Ad examinandum

proposita

In Academia Lipsiensi

die 1. Decembr. Anno

M. DC. XIIX.

Præside

M. THOMA WEINRICHIO,

SS. Theol, Baccal. Diac. ad D. Nicol. ibid.

Respondente

M. BALTHASARE HILSCHERO, Hirsch-
bergensi Silesio, SS. Theol. Studioso.

Lipsiæ,

Excudebat FRIDERICUS LANCKISCH.

T 162 (1)

VIRIS

*Reverendâ Dignitate,
Religionis Integritate,
Doctrina Puritate,
Vita Sanctitate*

**Amplissimis, Clarissimis, Excel-
lentissimis, Spectatissimisq;
Dnis**

**Dn. CHRISTOPHORO VALPURGERO, † Dn. NICOLAO HUNNIO,
Dn. VINCENTIO SCHMUCCIO, † Dn. FRIDERICO BALDUINO,
Dn. POLYCARPO LYSERO, † Dn. VOLCANGO FRANZIO,
Dn. HEINRICO HÖPFNERO † Dn. BALTHASARI MEISNERO.**

*Dnn. Decanis & Senioribus Facultatis Theologicae,
ejusdemq; Doctoribus ac Professoribus publicis
illustrissimarum Academia-
rum.*

**LIPSIENSIS & VVITEBERGENSIS
celeberrimis.**

Dnis

Præceptoribus, Promotoribus & Patronis

*Reverenter, humiliter & observanter sibi colendis
& observandis*

Hoc

Debitum

Observantiæ & Gratiitudinis

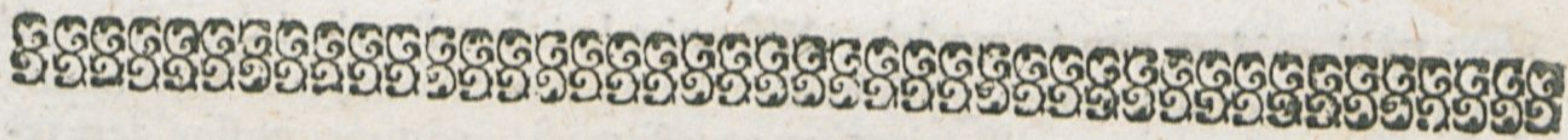
TESTIMONIUM

offert

M. Balthasar Hilscherus.

RESPONDENS.

ΣΤΝ ΘΕΩ.

Ἐξέτασις ἐλεγκτικὴ

ABOMINATIONIS PONTIFICIÆ,

In Articulo

DE SACRA SCRIPTURA.

THESIS I

Est animus, divinâ favente & aspirante gratiâ, brevem instituere ἔξέτασιν, & quidem ἐλεγκτικὴν, præcipuarum abominationum, quibus gens Pontificia, & in hâc cumprimis illa societas Jesuitica, primarios Religionis Christianæ articulos, partim nefariè corrumpit; partim miris excogitatis sophismatis & mendaciorum spectris obscurat & involvit.

2. Inter hos verò, cum augustissimus ille articulus *De Scriptura sacra* facile principem locum obtineat, & Satanus etiamnum per sua organa mirum in modum illum corrumpat, visum fuit, primò loco hâc vice eundem sub incudem disputationis privatæ revocare.
3. Quod enim Irenæus, Scriptor antiquissimus l. 3. adversus Hæreses c. 2. omnium Hæreticorū proprium esse censet, ut cum ex Scripturis arguuntur, mox in accusationem ipsarum Scripturarum convertantur, quasi non rectè habeant, sed sint corruptæ, neq; sint ex autoritate, h. e. quod non sint ἀυτοπίστοι: sed canonicam suam autoritatem habeant ab Ecclesia, quod variè itidem sint dictæ, i. e. sint ambiguae & obscuræ, quodq; non possit ex his certa inveniri veritas, ab illis, qui nesciant traditionem: eius rei vivum quasi exemplar habemus in modernis aulae Romanæ parasitis Jesuitis.
4. Etenim, cum errorum suorum, quos circa præcipua doctrinæ Christianæ capita quam plurimos fovent abominationes, vel unico Scripturæ admoto ariete ultrò concidere intelligant, minimè dubitant, Scripturæ sacre majestatem ipsis etiam Angelis tremendam turpissimè violare, incautosq; à Scripturis tanquam certâ veritatis regulâ in periculosa traditionum humanarum devia impellere.
5. Testatum hoc faciunt pulcerrima & egregia illa scil. emblemata sive elogia, quibus Scripturam insignire audent, dum *nasum flexibilem, præceptorem mutuum, judicem mortuum, materiam litis, atramentum sutorium* &c. nominant, & nescio cujus *obscuritatis, ambiguitatis, imperfectionis, incertitudinis, inutilitatis*, insimulare non verentur.
6. Tradit Philosophorum princeps Aristoteles hanc singularum disciplinarū & scientiarum esse naturam, ut certis iisq; ἀυτοπίστοις καὶ ἀναποδείκτοις innitantur principiis l. anal. c. 30. & l. phys. c. 2. ex quibus non tantum illæ constant, sed ex quibus etiam omnis ducitur probatio: quorum etiam tanta sit autoritas & certitudo, ut qui in dubium ea vocare velit, cum eo ne disputandum esse existimet, imò is non hominis sani, & ratione præditi elogium mereatur.

7. Et id quidem non immeritò. Nisi enim huiusmodi principiorum quasi repagulis intra certos limites ingenii humani cohibeatur ferocia, in infinitum disputari, ac proinde omnem tolli scientiam necessum est, infinitorum siquidem teste Philosopho, nulla est scientia.

8. Quod si autem Philosophus, & qui eum adhuc sequuntur, tanto perè de suorum principiorum autoritate factâ tectâ asserendâ laborarunt. Quanto magis nobis annitendum fuerit, ut Sacrosanctæ nostræ scientiæ, Theologiæ nimirum inconcussa ac immota stent principia, quæ tantò Philosophicis præstat scientiis, quanto divina humanis, æterna temporalibus, immortalia caducis antecellunt.

9. Quodnam verò illud ἀυτόπιστον καὶ ἀναπόδεικτον Religionis nostræ Christianæ sit principium, non una utrobique omnium est sententia.

10. *Enthusiastæ, Sibenckfeldiani, & alii fanatici*, nescio quo vertiginis Spiritu abrepti, verbum DEI scriptum omni divinâ autoritate & efficacia spoliant, & ex arcanis revelationibus omnem fidei & salutis regulam petendam esse docent, quorum furor potiùs quàm error multorum orthodoxorum Theologorum studio ita hætenus est protritrus, ut de eo prolixius differere nihil attineat.

11. *Calviniani* eandem equidem hætenus nobiscum thesin circa constitutionem principii Religionis Christianæ strenuè contra Pontificios defendisse, & solam sacram Scripturam principium esse ἀυτόπιστον statuisse videri volunt: verùm dogmatum ipsorum principiis paulò expensis accuratius res ipsa loquitur, protestationem hanc esse contrariam factò, id quod vel ex hoc unico nullo negotio cuivis demonstrari potest.

12. Qui enim verè & ex corde credunt, id quod nobiscum ore fatentur, solam nimirum sacram scripturam esse Religionis Christianæ principium ἀναπόδεικτον, illud etiam credant necesse est, quodlibet axioma Theologicum, quod in Scripturâ sacrâ DEUS vel de se, vel de rebus fidei protulit esse ἀμεσον ἀυτόπιστον, καὶ ἀναπόδεικτον, atq; ita profus comparatum, ut sine omni exceptione ac dubitatione pro raro illud sit habendum.

Ratio consistit in eo, quia non pars saltem Scripturæ sacræ: sed πᾶσα γραφή, tota & ex omni parte est θεόπνευστος quare, quoties quis de hoc vel illo axioma demonstraverit, ita scriptum esse à Prophetis & Apostolis: ita DEUM locutum esse, ita CHRISTUM docuisse, absq; ulla dubitatione assentiendum erit.

13. Jam verò Calviniani hoc posterius non credunt, id quod patet ex collatione axiomaticum Theologicorum cum axiomatibus Calvinianis, quam instituere licet in articulis, de dilectione DEI universali, de meriti CHRISTI amplitudine, de causâ peccati, de Baptismo, Cœna DOMINI, Prædestinatione, & qui sunt hujus generis alii quam plurimi, in quibus non modò Calviniani Scripturæ dicta depravant, sed etiam Scripturæ sententiæ è diametro pugnantia dogmata reponunt.

Ergò, & prius non credant necessum est, solam scilicet sacram Scripturam esse infallibile & ἀναπόδεικτον Religionis Christianæ principium.

14. *Photiniani* recentiores blasphemè contendunt, hominis naturam ex lapsu protoplastorum non usq; adeò esse corruptam, ut sine interna Spiritus sancti illuminatione verum Scripturarum sensum assequi non possit, dummodò externa aliqua accedat revelatio, Per externum illum revelationis modum intelligentes nihil

nil aliud, quàm externam illam verbi scriptionem, quæ ab omnibus legi possit. Verùm, cum horum errores in alios potiùs fidei articulos impingant, soli verò *Esauita* bellum nobis de Scripturâ directè inferant, Religio nobis quoq; est, de illis pluribus disserere, sed potius adversus hos solos hac vice pugnabimus.

15. Ut autem *ὁρθοῦσθαι*, seu rectè secare possimus hanc doctrinam, placet præsentem articulum septem capitibus sive quæstionibus complecti. Neq; n. nostri instituti est, ad vivum refecare jam singula, quæ in hoc articulo sub disquisitionem veniunt: sed crassiores duntaxat visum est delibare errores, eosq; ad trutinam verbi divini appendere.

16. I. Igitur quæstio erit *de verbo DEI, ejusdemq; autoritate.* An scil. sacra Scriptura sit verbum DEI? & undè ejus autoritas sive fides dependeat?

II. *De Canone*, quinam Scripturarum libri pro Canonicis habendi sint?

III. *De perspicuitate*, an Scriptura ita sit perspicua, ut ab omnib. intelligi possit?

IV. *De interpretatione & judicio Scripturæ*, an Scriptura Prophetica & Apostolica sit Judex controversiarum infallibilis, sive, an verus Scripturarum sensus ex solis Scripturis sit petendus, an verò à Pontifice Romano, ejusq; conciliis?

V. *De perfectione*, an Scriptura sacra sit perfecta, ut contineat totam doctrinam necessariam, tum de fide, tum de moribus?

VI. *De traditionibus* An traditiones (quas Jesuitæ sub Apostolorum autoritate Ecclesiæ obtrudere conantur, sint) verbum DEI non scriptum.

VII. *De lectione scripturæ*, an scil. Sacrosacta Scriptura laicis quoq; sit legèda? De his ordine *σὺν Θεῷ* & quidem *Ἰσὶ βραχέων.*

CAPUT PRIMUM

De Verbo DEI, ejusq; autoritate.

Q. *An scriptura sit Verbum DEI, & undè hoc constet?*

17. Celebris est & cathedrarum sermone trita Gregorii M. sententia l. 4. epist. Quod Scriptura sacra nihil aliud sit, quam certa quædam Creatoris omnipotentis ad creaturam suam epistola, quâ nos hortatur, ut benè vivamus. Quo ipso non obscure innuitur, Scripturam Sacram non ab homine aut Angelo quopiam, sed ab ipso DEO suam traxisse originem, sicut idipsum etiam ex multis Scripturæ testimoniis palàm est Gen. 3. v. 3. & 15. 2. Tim. 3. v. 16. 2. Petr. 1. v. 21.

18. Ille enim hinc indè à mundi exordio ex arcanâ suâ luce prodiens, essentiam & voluntatem suam generi humano patefecit Joh. 1. v. 18. idq; vel *ἀμέσως* seu immediatè, modò *ἐμμέσως* seu mediatè.

19. *Immediatè* quidem locutus est cum primis parentibus nostris & ante & post lapsum, proponendo iisdem *ἀπὸ Φόνως καὶ ἀπὸ πρῶτος* mandatum severissimum, de non atrectandâ arbore scientiæ boni & mali, & comminando pœnas cum præsentibus tum æternas transgressoribus Genes. 2. v. 16. 17. Deindè consolatione efficaci eosdem erigendo in peccatum & mortem prolapsos, & annunciando *πρῶτευαγγέλιον* de semine mulieris contrituro caput Serpētis Gen. 3. v. 15. Nec non deinceps etiam sua frequenter exercendo colloquia cum sanctis Patribus, utpote cum Noa Gen. 6. v. 13. 14. cum Abrahamo Gen. 10. v. 7. c. 15. v. 1. c. 18. v. 13. cum Isaaco Gen. 26. v. 2. 3. cum Jacobo Gen. 28. v. 13. & similibus, quorum exempla in Genesewshistoria passim sunt obvia.

A 3

Media-

20. *Mediate* verò doctrinam de essentia & voluntate sua, & de cultibus sibi præstandis, per Adamum primi seculi primum quasi Episcopum, Noam justitiæ præconem, Semum Noæ filium, ejusdemq; posteros, per Abrahamum, Isaacum, Jacobum, Josephum, atq; deinceps usq; ad exitum populi Israëliti ex Ægypto, & Legis divinæ promulgationem in monte Sinai vivâ voce proponi, propagari, & quasi per manus posteritati tradi curavit.

21. Atq; ut tabulas Legis manu suâ scriptas in arcam fœderis reponi jussit, Deut. 10. v. 2. ita & Mosis libros in latere arcæ collocari voluit Deut. 31. v. 26. eorundemq; ceu depositi preciosissimi custodiam & asservationem Sacerdotibus Regibus, adeoq; populo universo commendavit Deut. 17. v. 18. Jos. 1. v. 7. 2. Reg. 11. v. 12. Subindè etiam Prophetas & Doctores excitavit Act. 3. v. 18. 1. Cor. 12. v. 28. Ephes. 4. v. 11. qui non modò vivâ voce: sed & scriptis erudirent Ecclesiam, donec in assumptâ carne nostrâ ipse Filius DEI comparuit, & non modò promissionem primam primis parentibus nostris factam ipso opere adimplevit: sed & doctrinæ cœlestis præconio, & illustrium miraculorum testimonio, nec non discipulorum sibi ascitorum in orbem emissionem Math. 28. v. 19. & 10. ita inclaruit, ut verbi cœlestis vox ad omnes omnium locorum homines penetraverit Psal. 19. v. 5. nec jam ullus excusationi locus reliquus sit, si quisquam salutis suæ negligentior animæ jacturam faciat.

22. Quamvis igitur Ecclesia primitiva, tam in V. quàm in N. T. scripto DEI verbo aliquandiu caruerit, & sola doctrina vivâ voce tradita, & quasi per manus propagata, fuerit contenta: attamen decrescente quasi hominum memoria, & languescente studio in conservandis ac propagandis divinis oraculis vivâ voce traditis, DEUS illa ipsa literarum notis comprehendendi, & librorum monumentis consignari & asservari voluit.

23. Hinc enim non solùm ipse exarato in tabulis lapideis Decalogo Scripturæ autor extitit Exod. 24. v. 12. sed & Mosis Exod. 17. v. 14. Deut. 6. v. 9. Prophetis Esa. 8. v. 1. & c. 30. v. 8. Jeremiæ c. 22. v. 29. Ezech. c. 24. v. 2. Habac. c. 2. v. 2. & Apostolis Apoc. 1. v. 11. & c. 2. v. 1. & passim alibi concionum suarum consignationem literariam demandavit. Atq; hinc est, quod D. Paulus, gentium Doctor & Apostolus, tam Prophetica quàm Apostolica scripta in solidum DEO accepta refert, dum *γραφήν* & quidem *πᾶσαν γραφήν θεοπνευστον εἶναι* pronunciat 2. Tim. 3. v. 16.

24. De hac igitur Doctrina, quatenus DEI beneficio jam à Mose, Prophetis & Apostolis literarum monumentis consignata est, quaeritur, *an ut verbum DEI sit recipienda, & unde constet, hanc Scripturam verè esse verbum DEI?*

25. Quam quidem quaestionem Romanenses ipsi instituunt, sicut videre est apud Rob. Bellarminum tom. 1. controvers. lib. 1. cap. 1. & ejus Hyperaspisten Seb. Heissium, Societatis Jesuiticæ Doctorem & Professore in Academia Dilinganâ disp. 1. de Verbo DEI, quorum uterq; asserit, quaestionem hanc indignam alioquin, quæ tractetur apud Theologos Christianos, peperisse hoc tempore, partim Sævenckfeldii & Libertinorum delirationem, partim Lutheranorum improbitatem & impudentiam.

26. Verùm de Sævenckfeldio & Libertinis non magnoperè amplius laboramus, utpote quorum errores jam olim à nostris Ecclesiis satis superq; fuerunt damnati. Neq; etiam integrum est disserere, Num Lutheranis justo titulo improbitatem & impudentiam ascribant. Uter enim impudentior & ad mentiendum proclivior

clivior sit, LUTHERUS, an verò Bellarminus cum suis sociis, alibi satis ostensum est à nostris Theologis, & ex eo vel imprimis cuivis manifestum esse potest, quod Bellarminus Prædicto capite posteriore membro quæstionis suæ propositæ, (*an videlicet id solum pro verbo DEI habendum, quod Spiritus sanctus privatim unicuique in corde loquitur*) per latus Svvencckfeldianorum nostras petat Ecclesias, ac si eæ statuentes Spiritum sanctum unicuique privato sive laico, Scripturas piè scrutanti, verum illarum intellectum impertire, simul statuunt, privatas revelationes etiam pro verbo DEI esse habendas, ubi sanè homo ipse impudentissimus insignem mendacem & calumniatorem agit.

27. Neque etiam illud dispiciemus, an quæstio hæc (*sive Scriptura Prophetica & Apostolica, ut verbum DEI recipienda?*) simpliciter sit indigna, quæ tractetur apud Theologos Christianos, sic quidem asserente Bellarmino: pro diverso enim quærentis affectu diversimodè de hæc quæstione statuendum est. Est enim vel I. *quæstio incredulitatis*, quando movetur ab eo, qui simpliciter omnem Scripturæ divinitatem tollit & abnegat. Quales olim fuere Manichæi, & hodiè omnes fanatici Sacram Scripturam verbum DEI esse purè negantes. Vel est II. *quæstio perverstatis*, quando movetur ab eo, qui quidem non purè, sed secundum quid Scripturæ divinitatem abnegat, eamque ab Ecclesiæ suspendit arbitrio, quales hodiè sunt omnes Papistæ, divinitatem Scripturarum Romano Pontifici ejusque Ecclesiæ subjicientes. Vel est III. *denique quæstio docilitatis*, quando à piis & fidelibus in timore DOMINI investigantur argumenta divinitatem & auctoritatem Scripturæ confirmantia, quibus tum nos certiores fieri possumus, Scripturam sacram verè esse divinam, & verè verbum DEI, tum etiam fanaticorum ora eò fortius obtundere & obturare valemus. Et hoc sanè ultimo sensu, cum minimè possit improbari, quin quæstio hæc ex Scripturis explicetur, eo quoque sensu & non alio in præsentiarum illam tractabimus.

28. Et sanè initio optandum foret, ut Bellarminus statum controversiæ discretius ipse proposuisset, quando quidem hæc quæstio Lutheranis etiam debet esse opposita, verum non sine causa hanc quæstionem ita nudè proponit ut ita facilius queat imponere simplicioribus.

29. Vult enim initio videri, quasi ipse Scripturam Propheticam & Apostolicam pro solo & unico verbo DEI, proque certâ ac stabili regula fidei agnosceret, dum interim in toto suo volumine nihil agit aliud, quàm ut pro verbo DEI, vel traditiones suas Pontificias substituatur, vel id pro verbo DEI injusto titulo venditet, quod privatim huic vel illi Papæ Spiritus ille, non lucis, sed tenebrarum, præter imò contra manifestam Scripturam suggerit & instillat, vel denique certo & limitato respectu Scripturam verbum DEI esse concedat.

30. Etenim, si ex Bellermino, vel alio Pontificio Scriptore quæras, quo sensu ipsi Scriptura sit verbum DEI, protinus ita Scripturæ auctoritatem tibi conciliabit, ut simul dignitatis Pontificiæ rationem habeat.

31. Hinc in Epilogo capitis primi expeditam hanc tradit responsum: *Scripturam sacram, literis Prophetiis & Apostolicis comprehensam eatenus tantum esse verbum DEI, quatenus juxta mentem Ecclesiæ catholicæ (Romanam indigitans) & olim in Concilio 3. Carthaginensi cap. 47. & nuper Concilio Trid. sess. 4. explicetur.*

32. Quo sanè assumento non tantum totam Scripturam pessimè confundit, omnemque distinctionem inter libros Canonicos & Apocryphos convellit: Sed
etiam

etiam Scripturarum autoritatē soli Pontifici Romano ejusq; Ecclesiæ & Conciliis in solidū tribuit, imperitè simul ac præposterè statuens, autoritatem scripturæ pendere ab Ecclesia & Conciliis, non contra Ecclesiam ac Concilia à Scripturis.

33. Undè *cardo questionis verus & legitimus* in hoc capite is emergit, *An sacrosanctæ Scriptura simpliciter sit verbum DEI, & an ex se ipsâ hanc autoritatem & fidem obtineat, An verò eatenus tantum, quatenus juxta mentem Ecclesiæ cum Conciliis explicetur.*

34. Ubi quidem Pontificii omnes communem hanc tenent hypothesin, ut Scripturæ judicium subterfugiant, asserentes autoritatem Scripturæ esse ab Ecclesia, & non vicissim Ecclesiæ autoritatem à Scripturâ: Sed ita tamen, ut in explicando hoc errore sibi ipsi non satis consent.

35. Bellarminus n. ipse, licet ad Ecclesiæ & Conciliorum testimonium provocet, attamen, quænam & qualis Ecclesiæ & Conciliorum, quorum meminit, mens sit, quæq; sit illa Ecclesia vera catholica, non satis definit, sed lectorem in suspenso relinquit. Posito igitur hanc vel illam Ecclesiam, hæc q; vel illa Concilia aliquid definitivè & constituisse, autoritati Scripturæ contrarium, tamen id veræ nostræ sententiæ nihil præjudicare potest, quippe, cum Ecclesia illa vel sit Antichristiana, vel Concilia pleraq; habita eo tempore, quo jam Antichristus Romanus sedem suam & dominatum in Ecclesia contra Scripturas stabilire cœpit.

36. Imò, (posito hoc, non concessio) Ecclesiam verè catholicā aliquid Scripturæ contrarium affirmasse & decrevisse, nunquam tamen hunc errorem nobis obtrudi patiemur ut statuamus, Scripturam pendere ab Ecclesiâ, Ecclesiæq; longè majorem esse autoritatem, quàm Scripturæ: quin potius firmiter contrarium defendamus.

37. *Hermannus* quidam, Scriptor Pontificius, eò progressus est impietatis & audaciæ, ut palàm in has blasphemias voces erumpere non exhorruerit, *Scripturas destitutas Ecclesiæ autoritate plus non valere, quàm fabulæ valeant Aesopica.* Et *Antradius* lib. 2. defens. Trid. Conc. haud absimiles blasphemias in unum quasi fasciculum redegit. Verùm *Bellarminus* modestior reliquis videri volens, ut fucum aliquem huic impietati faceret, distinctiunculam quandam novam comminiscitur lib. 2. de Concil. autoritate cap. 12. inquires: *Quod nimirum, quando catholici dicunt, Scripturam pendere ab Ecclesia sive Concilio, non intelligant simpliciter quoad autoritatem & secundum se: sed quo ad explicationem quoad nos.*

38. Verùm res eodem recidit, hocq; nihil aliud est, quàm fumos vendere & turpiter petere principum. Nam hoc ipsum est, quod controversitur, si statuatur, Scripturarum autoritas & fides, quoad explicationem, & quo ad nos, ab Ecclesiæ vel Conciliorum pendere autoritate.

39. Etsi enim Ecclesiæ (non Romanæ, sed primitivæ & orthodoxæ.) testimonium de Scripturis latum, minimè rejiciamus. quin potiùs gratâ mente ultrò amplectamur: interim tamen disertè negamus, ab hoc solo Ecclesiæ testimonio autoritatem & fidem Scripturarum, *etiam quo ad nos,* dependere.

40. Est enim multò certius & illustrius testimonium, quo nobis persuadetur, hos libros esse sacros & *θεοπνευστους*, testimonium nim. *internum spiritus sancti,* sine quo Ecclesiæ commendatio nullius apud nos ponderis aut momenti futura esset.

41. Pari penè modo, quo Joh. 4. v. 28. & 42, Samaritani initiò quidem mulieris testimonio illecti, excurrunt ad audiendum CHRISTUM: sed postmodum ipsummet audientes in hunc erumpunt sermonem: Non jam propter tuum credimus testimonium, ipsi enim audivimus, & scimus, quia hic est Salvator mundi.

42. Et ne longius abeamus, producemus jam aliquot argumenta, quibus sententiam nostram orthodoxam muniamus, *Scriptura scil. auctoritatem minime pendere ab Ecclesia, sed potius Ecclesie à Scriptura.* Argumentum ergò sit.

43. I. In omni disciplinâ principia & axiomata debent esse vera, prima, immediata, quæ nec probari debent, nec possunt ex aliis. Sunt enim principia ἀνομια in se certam rationem habentia, quæ illis fidem facere possunt, ut supra thesi 6. probatum est.

Atqui tota Scriptura sacra, & omnes ejus sententiæ sunt principium Religionis divinæ, fatentibus hoc adversariis, uti videre est in Bibliotheca Sixti Senensis lib. 6. annotat. 157.

Ergò sacra Scriptura sibi ipsi, ut principio abundè testimonium perhibebit, quod sit divina, & per consequens testimonio Ecclesiæ probari nec potest nec debet.

44. II. Si Scriptura sacra tantæ est auctoritatis, ut qui illi fidem non habet, nec CHRISTO ipsi coram prædicanti sit crediturus, tum Scriptura ipsa per se satis confirmabit, quod sit divina.

Sed verum prius, Ergò & posterius.

Assumptum probatur ex dicto Joh. 5. v. 46. & 47. ubi CHRISTUS ait: Si crederetis Mofi, crederetis forsitan & mihi, nam ille de me scripsit, si autem illius literis non creditis, quomodo verbis meis credetis?

45. III. Si CHRISTI auctoritas non pendet ab Ecclesiæ testimonio, utiq; nec Scripturæ auctoritas ab Ecclesiæ testimonio pendeat.

Sed verum antecedens, Ergò & consequens.

Major probatur ex eò quod non sit minor Scripturæ auctoritas, quàm ipsius CHRISTI, uti patet ex allegato Joh. 5. v. 46. & 47.

Minor probatur, Joh. 5. v. 34. ubi CHRISTUS ait: Ego non ab homine testimonium accipio, q. d. non opus est, ut mihi quisquam suo testimonio auctoritatem tribuat, opera enim divina, quæ ego jussu Patris mei facio, testabuntur, me verum DEI esse Filium, & Messiam.

46. IV. Cujus inspiratione sacra Scriptura conscripta est, illius etiam testimonio interno constare potest, illam esse divinam. Cujus enim est tradere sacram Scripturam, illius quoq; est eandem confirmare.

Sed solius Spiritus sancti inspiratione sacra scriptura conscripta est 2. Tim. 3. v. 16.

Ergò etiam solius Spiritus sancti testimonio constare potest, scripturam sacram esse divinam.

47. V. Quicquid potenter efficit ea, quæ non nisi virtute divinâ possunt effici, illud etiam per se divinum sit necessum est.

Atqui Sacrosancta Scriptura potenter efficit ea, quæ non nisi virtute divina effici possunt, lætificat enim cor hominis, convertit mentes ad DEUM &c. Psal. 19. v. 8. 9.

Ergò sacra Scriptura etiam per se divina sit necessum est.

48. VI. Quæcunq; Scriptura ejus est autoritatis & ponderis, ut nullius creaturæ judicio sit subjecta, ita ut ne fas sit Angelis, nedum hominibus aliquid adimere vel adjicere vel immutare, illam per se divinam esse oportet.

Sacra Scriptura est talis. Galat. 1. v. 8. Ergò &c.

49. VII. Ex hisce & aliis testimoniis internis septimo loco sic etiam colligimus: Quicquid ex aliis quoq; testimoniis & rationibus firmissimis nobis certum & liquidum est, illud ex solius Ecclesiæ testimonio nobis constare non potest.

Atqui Scripturam Sacram, Propheticam & Apostolicam esse divinam ex aliis testimoniis firmissimis nobis certum & liquidum est.

Ergò ex solius Ecclesiæ testimonio hoc nobis non constabit.

50. VIII. Id quod errore vacat, autoritatem veritatis accipere non potest ab eo, quod errori est obnoxium.

Atqui Scriptura sacra errore vacat 2. Tim. 3. v. 16.

Ergò ab Ecclesia, quæ errori obnoxia Luc. 18. v. 8. autoritatem veritatis accipere non potest.

51. IX. Quodcunq; testimonium non sufficit ad veram Scripturæ Propheti-
cæ & Apostolicæ cognitionem & ad fidem firmam, ut nobis certò persvadeat, quod
verè sit verbum DEI, ex illo nobis non constat, Scripturam Propheticam & Apo-
stolicam esse divinam.

Atqui Ecclesiæ testimonium non sufficit.

Ergò ex solius Ecclesiæ testimonio non constat, Scripturam esse divinam.

Minor probatur, quia solo Ecclesiæ testimonio non potest ullus adduci, ut
cognoscat & verè credat hanc Scripturam esse θεόπνευστον : imò ne universa qui-
dem Ecclesia potest vel uni largiri fidem, & certam hanc persuasionem, quippe quæ
solius DEI donum est Joh. 6. v. 29.

52. X. Si Scriptura V. T. ab Ecclesia ejusdem autoritatem non accipiebat divi-
nam, sed propter alia divina testimonia, utiq; nec N. T. Scripturæ autoritas ab Ec-
clesiâ pendebit.

At prius est verum, 2. Reg. 5. v. 15. Ergò & posterius.

53. XI. Quicunq; non est testis $\alpha\lambda\omicron\theta\epsilon\omicron\tau\iota\varsigma$ veritatis, cui creditur propter se,
ex illius etiam testimonio solo non constabit, scripturam sacram Propheticam &
Apostolicam esse divinam.

Atqui Ecclesia non est testis veritatis $\alpha\lambda\omicron\theta\epsilon\omicron\tau\iota\varsigma$, cui creditur per se.

Ergò.

Minor probatur, Nam Ecclesia ne minimam quidem autoritatem habet testifi-
candi, & prædicandi quicquam, nisi quod à DEO mediante Scriptura Prophetarum
& Apostolorum accepit, Gal. 1. v. 9. Contra verò Scriptura eam in se habet vim, ut
ad ipsam usq; animam penetret, & ad intimos cordis recessus, & nobis persvadeat,
quod sit divina, juxta Luc. 24. v. 32. Ebr. 4. v. 12.

54. XII. Si ex interno Spiritus sancti testimonio nobis certissimè constat, de
DEI erga nos amore, CHRISTI gratia, & vitæ æternæ hæreditate, utiq; eodem
testimonio de ipsius Scripturæ testimonio & majestate nobis constabit. *Ratio conse-*
quentiæ est ex Scripturæ definitione, siquidem est doctrina impulsu Spiritus sancti à
Prophetis & Apostolis literarum monumentis consignata, de DEI tum essentia &
voluntate, tum ejusdem amore & gratiâ nos instruens ad vitam æternam.

Jam

Jam verò, si de DEI amore possumus esse certi ex isto suffragio, multò magis de ipsius doctrina poterimus esse certi, quæ amoris istius index est.

At prius est verum ex Rom. 8. v. 16. Ergò & posterius.

55. XIII. Quòdcunq; testimonium per se merè humanum est, ex eo solo nequaquam nobis constabit, Scripturam Propheticam & Apostolicam esse divinam.

Atqui Ecclesiæ testimonium per se merè humanum est. Ergò &c.

56. XIV. Si Judæi interno suffragio poterant esse certi de V. T. Scripturâ, sine testimonio Ecclesiæ, ergò & nos de N. T. & per consequens de integrâ Scripturâ, certi esse possumus, cum non sit ratio dispar:

At prius est verum Joh. 5. v. 39. Ergò & posterius.

57. XV. Si in primitivâ Ecclesiâ, Galatæ, Thessalonicenses, Berrhoenses & alii, audito verbo Scripturæ, doctrinam istam tanquam divinam agnoverunt, tunc sine judicio Ecclesiæ Scriptura divinam auctoritatem apud nos habere poterit.

Atqui prius est verum. Sic enim de Thessalonicensibus legitur 1. Thess. 2. v. 13. quod nullo Ecclesiæ judicio audito, ex nudo doctrinæ genere, & Spiritus sancti testimonio, persuasi Evangelium agnoverint. Idem legitur de Galatis Galat. 4. v. 14. Quod receperint doctrinam Evangelii sine ullo Ecclesiæ judicio. Nec non de Berrhoensibus Act. 17. v. 11. Imò totius primitivæ Ecclesiæ exemplum idem evincit. Sic enim libri Mosis, quamprimum dati fuerunt à Mose populo Israelitico, statim habuerunt apud Israelitas divinam auctoritatem, nullo præcedente Ecclesiæ judicio. Sic Prophetarum quoq; libri, ut & Evangelistarum & Apostolorum N. T. quamprimum dedicati fuerunt fidelibus, statim divinam apud ipsos habuerunt auctoritatē, nullo Ecclesiæ judicio antegresso. Nusquam enim legitur, quod Romani, Corinthii, Galatæ, Ephesii &c. quibus Paulus suas inscripsit Epistolas, prius Ecclesiam convocaverint, aut Concilium cogi curaverint, ut ejus judicium explorarent, an illæ Epistolæ essent inspiratæ divinitus, sed quamprimum acceperunt, pro divinis eas agnoverunt. Quod si igitur Scriptura non fuit acceptata ut divina, ex judicio & testimonio Ecclesiæ primitivæ, multò minus ejus auctoritas pendeat ab Ecclesia, quæ nunc est.

58. XVI. Cui Ecclesia subicitur & inservit, ejus auctoritas nullo modo ab Ecclesiæ testimonio potest pendere.

Sed sacra Scripturæ subicitur & inservit Ecclesia.

Ergò Scripturæ auctoritas non pendet à testimonio Ecclesiæ.

Major ex eo constat, quod bardum sit, & ab omni ratione absonum, ab inferiori pendere auctoritatem superioris.

Minor. Scriptura verò est superior, quod patet ex plurimis Scripturæ dictis, quibus Ecclesia jubetur adherere Scripturæ, eiq; obtemperare Deut. 4. v. 1. Esa. 8. v. 20. Ezech. 20. v. 19. Luc. 16. v. 29. Joh. 5. v. 39. 1. Tim. 4. v. 13.

59. XVII. Cujus tantum Ecclesia est custos, præco & interpres, ejus auctoritas à testimonio Ecclesiæ pendere non potest.

Atqui Scripturæ sacra Ecclesia tantum est custos, præco & interpres, cujus ministerio prædicatur, nihil de suo comminiscendo, sed Scripturas per Scripturas explicando.

Ergò Scripturæ auctoritas à testimonio Ecclesiæ pendere non potest.

Major probatur à simili. Nam si à nuncii seu tabellionis testimonio non pendet auctoritas Epistolæ Principis terreni, multò minus auctoritas Scripturæ, quæ est Epistola Principis cœlestis DEI omnipotentis, pendeat à testimonio & judicio ejus præconis: Sed uti Regiis Edictis propter se credimus, non propter vocem præconis,

nis, ita & Scripturæ fides habenda erit, propter se; non propter Ecclesiæ testimonium.

60. XVIII. Quicquid est fundamentum & semen Ecclesiæ, ex quo gignitur, id suam autoritatem nullo modo ab Ecclesia habere potest. Fundamentum enim non accipit robur ab ædificio superstructo, nec semen vim suam habet à fructu, sed contra.

Atqui Scriptura sacra est fundamentum Ecclesiæ Eph. 2. v. 20. est semen incorruptibile, ex quo gignitur Ecclesia 1. Petr. 1. v. 23. 1. Cor. 4. v. 15.

Ergo Scriptura sacra ab Ecclesiæ iudicio & testimonio suam autoritatem minimè habere potest.

61. XIX. Quodcunq; ipsummet Scripturæ sacræ testimonio eget & nititur, ab eo nullo modo Scripturæ autoritas pendere potest.

Atqui Ecclesia ipsa Scripturæ eget & nititur testimonio.

Ergo Scripturæ autoritas ab Ecclesiæ testimonio pendere non potest.

Major; cum per se clara sit, *Minorem* sic probamus, quia Ecclesia ipsa, se esse veram atq; Catholicam Ecclesiam, aliundè probare non potest, quàm ex Scriptura, id quod patet exemplo Pontificiorum. Certe ipsimet, quando suæ Ecclesiæ structuram, ejusq; formam ac statum nobis contestatum reddere laborant, nonnè Scripturæ utuntur testimoniis, veluti Matth. 16. v. 18. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Item Matth. 18. v. 17. dic Ecclesiæ &c. & quæ sunt ejus generis alia consimilia. Quid verò opus esset tanto cumulo allegare Scripturarum sacrarum dicta, si ex illarum testimonio de Ecclesia CHRISTI non esset iudicandum.

62. XX. Quodcunq; testimonium varium est, & à seipso dissidens, adeoq; dubium incertum & fallibile, ab eo autoritas Scripturæ sacræ nequaquam dependet. Fidei enim infallibilis debet esse infallibile fundamentum.

Atqui testimonium Ecclesiæ est tale; Quod ex eo constat, quod Ecclesia de libris Scripturæ mox post Apostolorum tempora ad hoc usq; seculum variè statuit quosdam libros, modo ex divinatorum censu excludens, modò illos recipiens, Ergo.

63. Ex hisce igitur argumentis cuiusvis satis manifestum esse potest, autoritatem Scripturæ sacræ nullo modo pendere ab Ecclesiæ testimonio, sed potius Ecclesiam à iudicio Scripturæ, propter divinam illam autoritatem, quam in & ex sese obtinet.

64. Proinde, corrigamus primùm hunc errorem Pontificium, & verbo DEI edocti statuamus, Scripturam sacram in se esse ἀποκρίσιον, suamq; autoritatem & fidem tum respectu sui, tum respectu verè fidelium, nullatenus obtinere ex Ecclesiæ testimonio, sed ex seipsa, & proinde Ecclesiam ex omni parte posteriorem & inferiorem pendere à solo nutu & autoritate Scripturæ, neq; majorem fidem ei debere, quàm quantam scriptura ipsa ei impertit ac largitur, juxta illud Esa. 8. v. 20. Ad legem & ad Testimonium, si non dixerint secundum hoc, non videbunt auroram matutinam.

65. Et hæc ipsa etiam orthodoxæ antiquitatis est mens & sententia, utpote Augustini lib. de unit. Eccl. cap. 16. dicentis: Ecclesiam in Scripturis sacris Canonicis debemus agnoscere. Item epist. 106. In Scripturis didicimus CHRISTUM, in Scripturis didicimus Ecclesiam, has Scripturas communiter cum habeamus, quare non in eis & CHRISTUM & Ecclesiam communiter retineamus.

66. Augustino suffragatur *Chrysostomus* hom. 46. & 49. Ecclesia, inquiens, est Jerusalem, cujus fundamenta posita sunt super montes Scripturarum.

67. Non est verò, ut quis Jesuitarum cavillettur, quasi hisce & aliis rationibus Ecclesiam omni prorsus spoliaremus autoritate & potestate. Licet enim *absolutam* ei negemus, quæq; major sit quam Scripturæ: interim tamen *limitatam & conditionatam* ei ultro largimur, quæ potestas respicit vel doctrinam vel disciplinam.

68. *Quo ad doctrinam* quidem, quatenus nimirum ea non modò testimonium indubitatum perhibet, hos ipsos libros Biblicos, quos pro divinis & Canonicis agnoscimus verè esse divinos & Canonicos, id quod præcipuè primitivam Ecclesiam, quæ ex ipsis Apostolorum manibus, illa accepit monumenta, spectat: sed etiam, quatenus veritatem doctrinæ ad amissim scriptorum Prophetieorum & Apostolorum examinat, & quod cum his consentit fidei ἀνάλογον, quod verò eis repugnat, eidem ἐτερόλογον esse pronunciat.

69. Ubi tamen nunquam πρώτως sed δεύτερας semper iudicio & sententiæ Ecclesiæ est standum. Solis enim Scripturis Canonicis didicimus cum Augustino, hunc deferre honorem, ut nullum earum autorem scribendo aliquid errasse statuamus. Ecclesiæ verò decreta & responsa, quantalibet etiam sanctitate & doctrinâ præpolleant: non tamen ideò vera esse censeamus: quia ipsa ita sentit; sed quia mihi vel per illos Canonicos autores, vel probabili ratione, quæ à veritate non abhorreat, ita persuadere potuit.

70. *Quo ad disciplinam* verò, habet Ecclesia suam autoritatem & potestatem, *partim* in Legibus ad εὐταξίαν καὶ εὐχρημοσύνην pertinentibus, *partim* verò in correptione & censura errantium.

71. Ubi rursus neutro respectu absoluta potestas ei competit, sed limitata, ut nimirum *in priore* illo genere, caritatis & libertatis Christianæ memor, temporum, locorum, aliarumq; circumstantiarum rationem habeat. *In posteriore* verò accuratè distinguat inter errantes contumaces sive præfractos, & inter eos, qui ex imprudentiâ quadam peccarunt. Utrobiq; enim considerandum, quid cuiusq; ferat conscientia.

72. Concludimus ergò primum hoc caput & ζήτημα, Scripturam sc. sacram verè esse verbum DEI, ejusq; autoritatem & fidem non ex Ecclesiæ testimonio, sed ex seipsâ pendere, asserentes firmiter, cum insigni errore esse conjunctum, neq; ullo modo ferendum, si quis contrarium (quacunq; etiam limitatione & distinctione adhibitâ) statuat atq; defendat.

C A P U T S E C U N D U M.

De Canone Scripturæ Sacræ.

Quisnam autor sit Canonis Scripturæ, & quinam libri Biblici hoc nomine veniant?

73. Scripturæ sacræ nomine vulgo quidem veniunt libri omnes, quotquot volumine Biblico continentur. Quamvis enim autoritate non omnes pares sint, quia tamen, vel propter doctrinam, vel propter historiam populi in systema Biblicum relati, pro sacræ Scripturæ voluminibus semper ab Ecclesia habiti sunt, probè

h. l. observandum est, quod duo isti termini (sacrum & Canonicum.) non plane sint ἀντίθετοι: sed unâ parte tantum convertibiles & reciproci, ita quidem, ut omne scriptum Canonicum verè sit sacrum, non verò omne sacrum sit Canonicum.

74. Quæstio igitur hic inter nos, & adversarios est de Canone, quæ vox ratione sui etymi est ἔγγραφος Psal. 19. v. 5. Rom. 10. v. 18. Gal. 6. v. 16. Phil. 3. v. 15. 16. ubi Scriptura difertè Canon appellatur, Metaphorâ petita ab Architectonica.

75. Quemadmodum enim Architecti ædificium extruentes omnem suum laborem ad normam sive regulam certam exigunt, ut singulæ partes justâ symmetriâ ac proportione inter se cohæreant: ita quoq; docentes atq; exædificantes Ecclesiam DEI Scripturam sequi oportet, quæ est exactissima Regula, tum fidei Christianæ, tum morum piè vivendi, secundum quam omnia reliqua, sive fidelium sive infidelium, scripta ac dogmata dijudicare oportet, ipsam verò per aliam aliquam regulam judicari minimè fas est.

76. Quis verò autor sit hujus Canonis constituendi? Et quinam libri Biblici hoc nomine veniant. An omnes cum omnibus suis partibus, prout nostro hoc tempore in Vulgatâ editione Bibliorum habentur, pro Canonicis suscipiendi sint: An verò nonnullos Apocryphis annumerare conveniat? Illud est, de quo inter nos & doctores Pontificios disceptatur.

77. Pontificios enim quod attinet, illi, quoad prius propositæ quæstionis membrum, solam Ecclesiam Romanam, ejusdemq; summum Pontificem eâ autoritate præditum esse existimant, ut etiam neglecto & posthabito orthodoxæ Antiquitatis consensu possit judicare, qui liber Biblicus pro Canonico haberi debeat, qui non, Imò qui ex non Canonico possit facere Canonicum, & vice versâ.

78. Sic referente Stapletono lib. 9. princip. doctrinal. cap. 14. in fine contro. 5. ubi ait: *Est penes Ecclesiam hujus temporis, librum aliquem alium, nondum in Canonem receptum, Apostolorum tamen tempore conscriptum, & nunquam hætenus Ecclesie judicio reprobatum, V. G. Librum Hermæ, & constitutiones Apostolicas à Clemente editas in numerum librorum sacrorum, & certè Canonicorum referre.* Itaq; non magnoperè intererit, quid vetus & prima Ecclesia de hoc aut illo libro senserit, modò pontifex Romanus recipiendum existimaverit.

79. Idem statuit Tannerus pag. 203. relat. compend. scribens: *De Scripturâ sacrâ, sepositâ autoritate Ecclesie, constare non potest, quod sit Canonica.*

80. Idem censet Mel: *Canus* lib. 2. cap. 7. *Ad summum Pontificem (inquiens) pertinet definire, qui liber sit Canonieus.*

81. Verùm nostrarum Ecclesiarum purior est mens & sententia, quod videlicet constitutio Canonis autorem habeat, non Pontificem tricoronatum: sed ipsum DEUM, qui tamen non immediatè, sed mediatè illum constituit, nempe per Ecclesiam, non tamen quamlibet: sed eam tantum, quæ illis temporibus, quibus Canonici scriptores in carne vixerunt, non modò vicinia, sed & propria & plane σύγγραφος fuit.

82. Cùm enim extra controversiam positum sit. Scripturam ut id sit, quod in seipsa est, nempe cœlestis veritas, non habere nisi ex DEO ipsius autore, utiq; & illud erit manifestum, quod Scriptura est Canonica, illud principaliter à solo DEO habere: quippe cujus voluntate, mandato & revelatione cœpti sunt libri illi

illi haberi pro Canonicis, quos DEUS ipse Canonicos esse, & cœtui fidelium innotescere voluit, ut non tantum de autore: sed & Canonicâ auctoritate illorum librorum indubitato constaret.

83. Proinde, quando inter nos & Jesuitas potissimum controversatur, *undenam Scriptura habeat, ut sit Canonica*, h. e. ut fidem prorsus indubiam mereatur, tum circa dijudicationem dogmatum Ecclesiasticorum, tum circa informationem vitæ morumq;? Respondemus ingenuè, Scripturam hoc non habere ex sententia & iudicio Papæ, quia hic vel ille Papa cum suo Clero & Ecclesiâ ita decernit.

84. Papa enim Romanus 1. ne minimo testimonio liquidò docere potest, officium tam arduum tamq; sanctum sibi divinitus esse delegatum. 2. Spiritus sancti luce interdum ita prorsus est destitutus, ut ipsum à Spiritu tenebrarum agitari nemini sit obscurum. 3. facile à sensu Spiritus sancti devius in errores incurrere potest. 4. ejus sententia sæpenuerò est admodum absurda, jejuna, insulsa, ridicula, adeoque cum ludibrio verbi divini conjuncta, cujus exempla in jure Canonico, in decretalibus, & aliis Pontificum Romanorum scriptis passim sunt obvia. 5. nullus eorum sacrarum literarum solidâ cognitione hætenus excellit.

85. Sed potius Scriptura sacra *primùm* hoc habet ex seipsâ, quippe quæ divinitus est inspirata 2. Tim. 3. v. 16. & conscripta ab iis, qui à Spiritu sancto impulsu locuti sunt & scripserunt 2. Petr. 1. v. 21. *Deindè* constare id nobis potest, ex internis illis *κενήλοις*, & aliis argumentis, quæ si non sigillatim, saltem conjunctim sumpta perspicuè hoc edocent.

86. Cujusmodi sunt, 1. DEI in Scripturâ sacrâ de se loquentis Majestas, 2. mysteriorum supercœlestium sublimitas, 3. visionum divinarum admiranda varietas. 4. vaticiniorum manifesto eventu demonstrata veritas, 5. Scriptorum sapientissimorum intemerata sanctitas, 6. styli & sermonis, simplicis pariter & graveri, adeoque præ aliis hominum Scripturis genium humano majorem spirantis, singularitas, 7. integerrima diversissimorum librorum concinnitas, 8. Doctrinæ antiquitas, 9. Eiusdemq; in ciendis percellendis accendendis & demulcendis animis efficacitas, 10. Miraculorum, quibus ceu sigillis suis DEUS ipsis fidem conciliavit, celebritas, 11. Martyrum, qui sanguine suo obfigarunt, magnanimitas, 12. Mundi totius, qui istos libros, quamlibet à rationis iudicio, & carnis sensu abhorrentes, magno consensu recepit auctoritas, 13. Vindictæ divinæ adversus violatores severitas, & quæ sunt hujus generis testimonia alia, ex quibus certi esse possumus, de Canone Scripturæ.

87. Vanum igitur ac frivolum est commentum hoc Jesuitarum, contententium, Papam cum suo Clero habere auctoritatem constituendi Canonem, eâq; præditum esse potestate, ut librum aliquem non Canonicum pro libitu possit facere Canonicum. Quod enim nulli Ecclesiæ absoluta hæc potestas competat, præcedenti capite satis est ostensum.

88. Et fanè, quamvis externo Ecclesiæ primitivæ testimonio convicti adversus Romanenses simpliciter negare non possimus, quod ex traditione & testimonio primitivæ Ecclesiæ constet, libros Canonicos esse Canonicos, quodq; Evangelium Matthæi sit Matthæi, quod Epistola ad Romanos sit Pauli &c. quippe quæ, Tertuliano teste, ipsa habuit Apostolorum *ἀπόγραφα*, & proinde indubitato hac in parte testari potuit: attamen tum demum certam & salutarem *πληροφoρiαν* assequimur, quando idem Spiritus DEI, quo libri illi scripti atq; editi sunt, in mentibus

tibus nostris per interna illa *κελίη* de autoritate Scripturæ Canonice testatur. Interno hoc testimonio qui caret, quantumvis Ecclesiam mille audiat, incertus tamen semper apud se dubiusq; fluctuabit.

89. Non est itaq; quod Jesuitæ tam sollicitè ad testificationem Ecclesiæ provocent, probè enim observandum est discrimen inter testificationem Ecclesiæ primitivæ, & inter testificationem Ecclesiæ præsentis.

90. Præsentem enim Ecclesiæ non credimus, nisi ejus testimonium cum testificatione primitivæ Ecclesiæ ex asse congruat. Primitivæ autem Ecclesiæ credimus, quod partim ipsos Apostolos docentes audivit, partim ipsorum *ἀπολόγια* ad manus habuit, quemadmodum Tertulianus disertè affirmat, suo adhuc tempore illa *ἀπολόγια* in Ecclesiis Apostolicis extitisse.

91. Pòsterius verò quæstionis propositæ membrum quod attinet, *An videlicet libri singuli atq; universi utriusq; Testamenti, quotquot quidem in vulgatâ editione, sive latinâ sive germanicâ reperiuntur, pro Canonicis sint habendi? An verò nonnullos libros Apocryphis annumerare conveniat?* Pontificii itidem prius affirmant, usq; adeò, ut secus statuentes Anathemate feriant, sicut videre est in *Concilio Trid. sess. 4.* Et apud *Bellarminum* lib. 1. de Verbo DEI cap. 4. ubi Apocryphos nominat eos tantum libros, quos partim pro somniis & fabulis, partim verò pro supposititiis semper habuit Ecclesia. Illos verò libros, quos nos tum in V. tum N. T. Apocryphos indigitamus. illi Ordini librorum accenset, qui verè sunt Prophetici & Apostolici, adeoq; Canonicam autoritatem obtinent.

92. Verùm nituntur Jesuitæ hæc in parte falso principio, existimantes, quod nim. in Ecclesiæ recentioris & quidem Romanæ potestate positum sit, illum etiam librum Canonicâ autoritate donare, qui à primitivâ Ecclesiâ pro Apocrypho semper est habitus.

93. Nos proindè negativam hujus quæstionis tenentes, pòsteriori suffragamur, & inania bruti istius fulminis terriculamenta floccipendentes prius improbamus, statuentes, eos tantum libros V. & N. T. pro Canonicis agnoscendos esse, qui scripti sunt ab iis, quorum mentes Spiritus sanctus sic illuminavit, manus verò in scribendo sic gubernavit, ut à veritate nullibi aberrare, à certitudine nunquam deflectere, in scribendo nusquam hallucinari potuerint, teste Augustino lib. 2. de consensu Evangelist. cap. 11.

94. Licet enim h. l. obstrepere possint Jesuitæ, quod, ipsos Prophetas & Apostolos lapsos esse, ipsa Scriptura sacra attestetur, uti constat de Petro Gal. 2. v. 11. Parùm tamen aut nihil proficient. Non enim statuimus, donum illud Spiritus sancti in scriptoribus istis Canonicis ita fuisse perenne ac continuum, ut quovis loco & tempore, & quidem in communi conversatione, sive totius vitæ decursu, nullatenus labi aut errare potuerint, (ita enim ex communi hominum censu eximerentur & crederentur fuisse *ἀαμάχητοι*, contra illud Pauli Rom. 7. v. 15.) sed illud dicimus, ipsos neq; errasse, neq; errare potuisse tum, quando mens & lingua eorum fuit calamus ipsius Spiritus sancti, freti promissione dulcissimâ Apostolis factâ de Spiritu sancto, introducturo ipsos in omnem veritatem, & suggesturo ipsis, quid loqui ac scribere debeant Matth. 10. v. 19. Joh. 16. v. 13.

95. Si igitur scribendo semel fortè lapsi essent, consequens esset. non in omnem veritatem ipsos fuisse introductos, & si unico in loco falsitas deprehenderetur aut
men-

mendacium, totius Scripturæ certitudo haud injuriâ foret suspecta.

96. Cæterum, quinam libri Canonici, qui verò Apoeryphi sint, ulterius erit dispiciendum. Hieronymus in Prologo Galeato, & in Epistola ad Paulinum Presbyterum hoc ordine (quem pleriq; etiam nostratum Theologorum sequuntur) recenset. Libri Canonici sunt, 1. Quinq; libri Mosis, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Deindè sequitur, liber Josuæ, Judicum, Ruth, Samuelis I. & II. Regum I. & II. Paralipomenon I. & II. Esdræ unus, Nehemiæ unus, Esther unus, Job unus, Psalterium, Proverbia Salomonis, Ecclesiastes, Canticum Cantorum.

97. Deniq; quatuor Prophetæ majores, Esaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel. Et XII. Minores, Oseas, Joël, Amos, Obadias, Jonas, Micheas, Nahum, Habacuc, Zephonias, Haggæus, Zacharias, Malachias.

98. Reliqui omnes, licet libris Canonici in corpore Biblico sint additi, sunt tamen ἀκανόνιστοι extra Canonem, utpote Judith, Liber Sapientiæ, Tobias, Syracides, Baruch, duo libri Maccabæorum, fragmenta Historiæ Esther de Hamano & Mardocheo, Additamenta Danielis, V. G. Precatio Assariæ, Hymnus trium juvenum in fornace, Historia de Susanna, narratio de Belo, & Dracone Babylonico, & de Habacuc, item Supplicatio Manassis.

99. *Hos libros V. T. non esse Canonicos, & ejusdem autoritatis cum illis, quos thesibus præcedens 96. & 97. enumerat, his argumentis facili negotio demonstrari potest.*

100. Quicunq; libri V. T. non sunt Prophetici, adeoq; divinitus inspirati, illi verè non sunt Canonici.

Prædicti libri thesi 98. enumerati non sunt Prophetici. Ergò Major probatur, quia Ecclesia fundata & ædificata est super fundamentum Prophetarum & Apostolorum. Luc. 16. v. 29. c. 24, v. 25. & 27. Act. 26. v. 22. & notum est illud Pauli, quod tota Scriptura sit divinitus inspirata 1. Tim. 3. v. 16. 2. Petr. 1. v. 21. Minor probari potest sequentibus rationibus prosyllogisticis.

101. I. Arg. Quicunq; libri ab indole & tenore Spiritus Prophetici plurimum abhorrent, illi non possunt esse Prophetici, adeoq; Canonici.

At libri prædicti tales sunt.

Ergò.

Minorem iterum probamus

I. Quia quidam eorum repugnant libris exploratò & sine controversia Canonicis, quale est illud in libro Tobie cap. 5. v. 5. ubi Angelo bono inscribitur mendacium, quod dixerit, se esse Azariam filium Ananiæ. Tale verò mendacium nupiam in libris Canonici DEO ejusq; sanctis Angelis ascribitur. Cap. 6. v. 9. cordi & epati piscis magica vis tribuitur abigendi Spiritum malum, qui ad odorem accensi epatis fugiens in partes superiores Egypti ab Angelo fuerit ligatus. Cap. 12. v. 15. dicitur Angelus iste unus è septem illis Angelis, qui referant preces sanctorum apud DEUM. Quo certè, nesciò an quid blasphemius in DEUM contra Scripturæ Canonem fingi possit.

102. Sic Ecclesiasticum non esse verè Canonicum Scriptorem, ex eodem potest probari principio. Nam cap. 46. v. ult. inter elogia Samuelis refertur, quod post obitum suum prophetarit. secus verò legitur 1. Sam. 28. v. 6, & 1. Paral. 10. v. 13. Sic eodem loco Pythonissæ tribuitur, quod Samuelem mortuum in vitam revocavit.

C

rit,

rit, qui è terrâ vocem suam extollens Sauli obitum prænunciaverit. Sic cap. 48. v. 10. Vaticiniũ de Antambulone & præcurſore Meſſiæ ad Eliam Theſbyten refert, quo Johannem Baptiſtam designatum fuiſſe CHRISTUS ipſe confirmat. Math. II. v. 10. & Angelus Luc. I. v. 17.

103. Sic libri duo *Maccabaorum* ſimiliter non poſſunt eſſe Canonici, à S. S. proſecti, ſiquidem 2. Maccab. 14. v. 37, 41. 42. albo ſignatur calculo factum Raziæ, qui ſibi ipſi violentas manus intulerat, cum tamen in libris Canoniciſ omnino homicidium adeoq; ἀνὸς χεῖρῶν graviffimè prohibeatur.

104. Liber *Judith* quoq; nonnulla habet cum hiſtoria Moſis pugnantia. Nam in oratione ſua Judith in laudibus Patris ſui Simeonis reponit, quod contra fidem datam Sichemitas trucidâſſet, dicens: DEUM dediffe illi gladium, ad ulciſcendam ſororem Dinam vitiatam à Sichem Gen. 34. Secus autem de facto hoc judicat Jacobus Patriarcha Gen. 49. v. 5. 6. inquiring; Pro irâ occiderunt viros &c. Maledicta ira eorum &c.

105. De libro *Baruch*, ſupplemento *Danielis* & fragmento *Eſtheræ* ſimile poteſt fieri judicium. In libro enim *Baruch* cap. I. v. 1. & 2. Baruch legitur in Babylonia fuiſſe, quo tempore Hieroſolyma à Chaldæis fuit expugnata, & devaſtata, cum in diverſum Jerem. 43. v. 6. 7. Jeremias & Baruch captâ & direptâ urbe in Ægyptum conceſſiſſe memorentur.

106. Sic in *Hiſtoria Suſanna* verſ. 45. Daniel appellatur puer junior, quem Ezechiel cap. 14. v. 14. ceu virum filiorum filiarumq; parentem deſcribit, in Prophetia, quam exorſus eſt anno quinto transmigrationis Jojakim, ſub quo Daniel Babylonem captivus ingreſſus eſt, ut Dan. I. habetur.

107. Sic in *poſterioribus capitibus Eſtheræ* cap. II. v. 2. Inſidiæ Ahaſvero Regi per Eunuchos ſtructæ, per Mardocheum detectæ leguntur, anno Ahaſveri ſecundo quod ſeptimo anno factum eſſe refert Canonicus *Eſther*, cap. 2. v. 16. & quod Rex torvo vultu aſpexiſſe Reginam dicitur cap. 14. v. 10. id in Canonicis cap. 5. v. 2. benignis oculis factum fuiſſe legimus.

108. 2. *Quidam horum librorum in Chronologiam & veritatem hiſtoricam impingunt*, utpote, quod Tobias ſenior jam morti vicinus prædicit, propediem fore, ut Iſraelitæ reſtituantur, cui prædictioni tamen eventus non reſpondit.

109. 3. *Quidam eorum ſibi ipſi contradicunt*, ut quod Tob. 3. v. 7. Sara filia Raguelis in Rages Medorum civitate fuiſſe narratur, & tamẽ cap. 9. v. 8. & c. 10. v. 11. Tobias Junior dicitur per Angelum ex ædibus Raguelis non in Rages ſed alibi ſitis educus. Ex quibus omnibus promptum eſt colligere, libros modò commemoratos ab indole Spiritus Prophetici haud parùm recedere, ac proindẽ pro Propheticiſ & Canonicis haberi non poſſe.

110. II. Arg. Quicunq; libri V. T. demum poſt tempora Prophetarum in lucem ſunt editi, illi autoritate prophetica & Canonicâ non potuerunt potiri, ut Prophetici dicantur.

Omnes iſti libri theſi 98. numerati demum poſt tempora Prophetarum in lucem ſunt editi. Ergò

Major probatur. Nam libri V. T. quotquot allegantur à CHRISTO & Apoſtoliſ in N. ſub Moſis, Davidis & aliorum Prophetarum nomine allegantur Luc. 24. v. 27. cap. 16. v. 29. Act. 24. v. 14. cap. 26. v. 22. Rom. I. v. 2. Ebr. I. v. 1. Ex quibus dictis patet, omnes verè Canonicos libros V. T. ſcriptos vel dictatos eſſe à Prophetis.

Minor

Minor, Quia utrinq; in confesso est quod post Artaxerxen non fuerit amplius Prophetarum accurata successio, & notum est, quod post restorationem Templi secundi Hierosolymitani, præter Haggæum & Malachiam nullus Prophetarum extiterit, imò ad Johannem Bapt. usq; seculis intercedentibus omnis Prophetia defierit. Quod ipsum Malachias ipse confirmat, in fine sui vaticinii scribens: Usq; ad Eliam, Messia antambulonem, id est, Johannem Baptistam non esse expectandam ullam Prophetiam.

III. III. Arg. Quicunq; libri carent Prophetis oraculis, & Vaticiniis de CHRISTO, mundi venturo Messia & Salvatore, illi non sunt Prophetici, adeoq; Canonici.

Atqui libri citati thesi 98. tales sunt, nullibi enim extat ullum vaticinium in iis de CHRISTO.

Ergò

Major probatur ab Exemplo reliquarum Prophetiarum V. T. Nam quicunq; liber in eo Spiritu Prophetico conscriptus, adeoq; propriè Canonicus est, ille liber Prophetico testimonio CHRISTUM in N. T. in carne exhibendum docet & præsignificat, juxta illud Luc. 24. v. 27. Act. 3. v. 21. 24 Act. 10 v. 43.

112. IV. Arg. Quicunq; libri nec sermone Prophetico sive hebræo loquuntur, neq; ab Hebræorum in V. T. Ecclesia in Canonem unquam fuerunt recepti, illi non sunt Prophetici, & per consequens etiam non Canonici.

Prædicti libri tales sunt quod utrinq; est in confesso. Ergò.

Major probatur ex dicto Rom. 3. v. 2. ubi Judæis sive Hebræis concredita dicuntur eloquia DEI. Jam verò Hebræi nusquam leguntur reprehensi à CHRISTO, ob rejectionem aliquorum librorum, sicuti passim reprehenduntur ob falsam interpretationem, consequens ergò est jure divino hos rejectos libros nunquam in Canone fuisse.

113. *Istos verò libros V. T. quos thesis nostra 96. & 97. recenset, verè esse Canonicos, probamus hisce argumentis.*

114. I. Quicunq; libri V. T. ex immediatâ inspiratione Spiritus S. à Prophetis ipsis sunt conscripti, illi ad Canonem V. T. optimè possunt referri.

Atqui libri isti omnes thesi 96. & 97. enumerati sunt ex immediatâ Spiritus S. inspiratione à Prophetis conscripti, teste Petro, 2. Cap. 1. v. 11. Ergò.

115. II. Quicunq; libri V. T. à CHRISTO & Apostolis in N. T. ut authentici citantur & approbantur, illi pertinent ad V. T. Canonem.

Sed libri prædicti à CHRISTO & Apostolis allegantur, tum in genere Act. 10. v. 43. Joh. 5. v. 39. Luc. 24. v. 44. tum in specie, quod alibi à D. Hunnio, lib. de Verbo DEI scripto advers. Bellarm. in exam. cap. 4. p. 28. & seqq. *Vigando* in Synagmate pag. 86. & seqq. & aliis ostenditur. Ergò.

116. III. Quicunq; libri sibi ipsi non repugnant, neq; in veritatem historicam impingunt, illi sunt Canonici.

Tales sunt libri isti omnes. Ergò.

117. IV. Quicunq; libri Ecclesiæ veteris Judaicæ & Christianæ primitivæ testimonio in Canonem sunt recepti, illi sunt Canonici.

Sed tales sunt illi omnes. Ergò.

Atq; hæc de libris Canonicis & Apocryphis V. T. dicta sufficiant.

118. *Utrum verò etiam inter N. T. libros tale discrimen statuendum sit, ut quidam eorum dicantur Canonici, quidam Apocryphi, ejus rei videtur nostro hoc tempore sententiarum diversitas quædam esse inter Theologos, quæ tamen facili negotio*

C 2.

potest

potest conciliari, si modò res ipsa perpendatur accuratius. Nam si Canonicum dicatur id, quod ad probanda fidei dogmata, tanquam ab Apostolis profectum adhiberi potest, eo sensu omnes libri N. T. sunt Canonici. Si verò dicatur Canonicum id, de cuius scriptore & autore nunquam fuit dubitatum, hoc sensu à reliquis N. T. libris distinguuntur, posterior Petri, Johannis II. & III. Epistola Jacobi, & Judæ, quibus aliqui etiam Epistolam ad Hebræos & Apocalypsin Johannis adjiciunt.

119. Verum *Epistolam ad Hebræos* quod attinet, licet vulgò inter Apocrypha numerari soleat, eò quod *Eusebius* & alii commemorent, antiquitùs illi contradictum, & Canonicam autoritatem denegatam fuisse propterea, quod non sit Apostoli Pauli, idq; vel ideò, quod 1. Epigrapha desit, nec non usitata Pauli in reliquis Epistolis salutatio. 2. Quòd cap. 2. v. 3. autor de se loquatur, tanquam discipulo Apostolorum, Paulus verò alibi se Apostolorum discipulum esse disertè neget. 3. Quòd duriora quædam loca occurrere videantur cap. 6. 10. 12. quasi peccatoribus omnis venia denegetur. 4. Quòd cap. 9. v. 1. dicat, se non jacere fundamentum doctrinæ, quod tamen Paulus aliàs & omnes Apostoli faciant. 5. Quòd eodem cap. 9. v. 4. videatur repugnare libro Canonico V. T. Nam ubi 1. Reg. 8. v. 9. dicitur, in arcà non fuisse aliud, nisi duas tabulas lapideas, quas posuerat Moses in Horeb: Autor Epistolæ ad Hebræos asserit, quod præter tabulas lapideas in ea fuerit urna aurea, habens Manna, & virga illa Aaronis, quæ germinavit. 6. Quòd styli diversitas videatur contrarium docere.

120. Distingui tamen h. l. meritò potest inter *ἀντιλεξι* sive contradictionem totius Ecclesiæ publicam, & inter *ἀντιλεξι ἰνωῶν* aliquorum, qui privatâ autoritate contrarium sentire, & præstantissimo huic scripto detrahere conati sunt. Ideò rationibus & argumentis hifce multi celeberrimi Theologi alias opponunt rationes, quæ omninò suadere videntur, hanc Epistolam pro Paulinâ & verè Canonicâ esse habendam.

121. I. *Ex infallibili testimonio vetustissimorum scriptorum, & Doctorum Ecclesiæ*, puta, Irenæi, Clementis Romani, quem *Eusebius* lib. 3. cap. 34. adducit, & creditur Pauli Apostoli fuisse comes & discipulus. Originis, Nazianzeni, Athanasii, Epiphani, Hilarii, Ambrosii &c.

122. II. *Argumenti sublimitate*, quod nullus ex omnibus Apostolorum discipulis tam graves & illustres doctrinas, de Divinitate, deq; Sacerdotali officio CHRISTI, ejusq; sacrificio propitiatorio, de abrogatione V. T. & similibus, adeò exactè & divinè tractârit.

123. III. *Quòd nullum ullius Apostoli testimonium alleget*, sed sibi ut *ἀνωπίστω* fide dignissimo & Apostolicâ autoritate præpollenti credi velit.

124. IV. *Quia Clemens* post Petrum & Paulum tertius Romanæ Ecclesiæ Episcopus *illam pro Pauli Epistolâ habuit*, id quòd procul dubio Johannes Evangelista & multi alii, quibus de germanis Pauli Epistolis probè constat, non passi fuissent, sub Pauli nomine Ecclesiæ venditari, nisi fuisset.

125. V. *Quia orthodoxi Patres* tùm Græci tùm Latini, *in gravissimis & acerrimis disputationibus contra Arrianos & alios Hæreticos hujus Epistolæ testimoniis frequentissimè sint usi*, quòd facere non potuissent certè, nisi pro Canonicâ fuissent habita.

126. VI. *Quia Autor Epistolæ secundæ, quæ Petro inscribitur* cap. 3. v. 15. ad Hebræos & ipse scribens, *expressè hujus Epistolæ mentionem facit*, dicens: Sicut & carissimus noster frater Paulus vobis scripsit &c.

127. VII. *Quia cap. 10. suorum vinculorum mentionem faciat.* Et cap. 13. commendat celebrem quendam discipulum Timotheum, quem fratrem suum vocat, ibidemq; ex Italia se scribere asserit, quæ omnia D. Paulo competere tam certum est, quàm certissimum.

128. *Apocalypsin verò Johannis quod attinet, is quoq; liber vulgò Apocryphis accensetur, sed præter imò contra omnem rationem. Quod enim Johannis sit, adeoq; pro Canonico libro meritò haberi debeat, ex sequentibus constare videtur argumentis.*

129. I. *Quia in eo futurus Ecclesiæ novissimi temporis status sub utroq; AntiChristo prænunciatus extat, & veritatem vaticiniorum plerorumq; maximâ ex parte eventus comprobavit.*

130. II. *Quia ostendit, Ecclesiæ N. T. conditionem non fore deteriore quàm V. T. utpote, quæ non omni oraculorum divinorum autoritate sit destituta.*

131. III. *Quia multa in eo utiliter explicantur, de utroq; AntiChristo, de Gog & Magog, quæ aliàs in Daniele & Ezechiele prorsus obscura manerent, nisi in Apocalypsi explicata, & ad postrema tempora relata essent.*

132. IV. *Quia inscriptio libri, circumstantia loci, quo edita est Apocalypsis à Johanne, & peculiaris Johannis Character idem evincit, ut haud amplius de Autore dubitare fas sit. Atq; hæc de Canone.*

CAPIT TERTIUM.

De perspicuitate Scripturæ.

An Scriptura sacra ita sit perspicua, ut ab omnibus intelligi possit?

133. In hac quæstione pertractanda, nihil aliud desideramus in adversariis nostris, præterquam quod malitiosè & datâ quasi operâ statum controversiæ, qui nostris hodiè Ecclesiis cum gente Jesuiticâ intercedit, minus rectè constituent.

134. *Non enim illud disceptatur, (quod fortè initio aliquis autumnari posset) an sacra Scriptura adeò aperta & perspicua sit, ut nullâ prorsus explicatione ad terminandas fidei controversias opus habeat?* illud enim ultrò facile largimur.

135. *Neq; illud queritur, an omnia promiscuè in sacro codice perspicua & expedita sint adeò, ut nihil uspiam sit obscurum, nihil uspiam δυσνοητόν?* Multa enim Scripturæ loca satis obscura, & intellectu difficilia esse, ultrò cum B. LUTHERO in præfat. Commentarii super Psalmos, & libro de servo arbitrio contra Erasmum, libenter concedimus.

136. Quemadmodum etiam neq; illud controvertitur, *an sacra Scriptura ita sit facilis & perspicua, ut à quibusvis etiam illis, qui à Spiritu S. non sunt illuminati, intelligi possit?* Hujus enim quæstionis negativam ipsi tenemus.

137. Sed verus & legitimus controversiæ status in eo positus est, *an sacra Scriptura, ubi agit de negotio fidei & salutis nostræ, ita sit facilis & perspicua, ut ab iis, qui primitias Spiritus S. acceperunt, & per fidem CHRISTI illuminati sunt, intelligi possit? An verò per se usq; adeò obscura, ut ab his etiam intelligi non possit, nisi sequantur dictum & sententiam Pontificis Romani, cum suo Clero?* Cujus sanè quæstionis posterius nos simpliciter negamus, pro affirmativâ prioris membri pugnantes hisce fundamentis.

138. I. Quodcunq; verbum non est occultum neq; longinquum, sed propinquum fidelibus, illuminans oculos mentis nostræ, id profectò in se & per se obscurum esse non potest.

Atqui verbum Scripturæ, tum Legis Deut. 30. v. 11. tum Evangelii Rom. 10. v. 8. est tale verbum, neq; occultum, neq; longinquum, sed maximè propinquum fidelibus, divino modo illuminans oculos mentis nostræ Psal. 19. v. 9. Psal. 119. v. 130. Prov. 6. v. 23.

Ergò verbum Scripturæ in se & per se obscurum non erit.

139. II. Si Scriptura sacra est lucerna, splendens in loco caliginoso, estq; lux itineri nostro, quo tanquam viatores in cœlestem patriam contendimus, etiam ad hoc erit clara, luculenta & perspicua, ut ad æternæ salutis portum ductum nobis præbeat inoffensum.

At prius verum est teste Petro 2. Cap. 1. v. 19. & Psal. 119. v. 31. 105. 130. Quidni ergò & posterius.

140. Et sanè, si Prophetica V. T. Scriptura, de quâ Petrus loquitur, usq; adeò illustris & perspicua est, quantò clarior & illustrior erit sermo N. T. Apostolicus, cum V. T. Scriptura respectu Novi, teste Johanne in Apocalypsi cap. 5. v. 1. 2. sit instar libri clausi ac obsignati.

141. Valeant ergò Romanenses, perspicuitatem Scripturæ non sine insigni adversus ipsum Spiritum S. Scripturæ autorem blasphemia purè negantes. Si enim Scriptura tam difficilis & obscura est ad intelligendum, ut ipsi quidem clamitant, factum erit id ideò, quia ipse Spiritus S. apertius scribere vel noluit vel non potuit. Non potuisse autem, quis dicet? Noluisset cum sine Scripturæ pugnat, siquidem omnia, quæcunq; scripta sunt Rom. 15. v. 4. ad nostram doctrinam scripta sunt, & ut credentes vitam æternam in ea consequamur Joh. 20. v. 31.

142. Porro, cum non sine rationibus sibi pugnare videantur Jesuitæ, *videamus h. l. etiam paucis, præcipua fundamenta, quib. freti Scripturam obscuritatis insimulant.* Inter ea primum ac præcipuum locum obtinet, *Locus ille Petrinus, 2. cap. 3. v. 16. ubi asseritur, in Epistolis Pauli quadam esse δυσνοητά intellectu difficilia, quæ indoctos & instabiles depravent.*

143. Verùm præterquam quod plus hîc sit in conclusione, quàm fuit in præmissis, non enim sequitur, quædam in sacris sunt obscura, quod concedimus. Ergò tota sacra Scriptura est obscura, quod negamus. R. Sophisma committi à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Non enim Petrus absolutè loquitur, sed difficultatem illam intelligendi manifestè restringit, ostendens, propterea quædam esse difficilia, quia ab indoctis & instabilibus detorqueantur, verbis istis innuens, illa per se difficilia non esse, sed ex depravatione demum talia evadere

144. *Alterum, quo perspicuitatem Scripturæ negant, illud est, quod obstrepant, si de omnibus articulis fidei clara & perspicua in Scripturis, extarent testimonia, tunc omnes controversiæ Religionis jam essent finitæ.* At posterius hoc falsum est, Ergò & prius.

145. Sed R. Facilem esse solutionem hujus argumenti, si modò attendatur *ἔμνομησία* in voce (finitæ.) Etenim si finitum id dicatur, quod est definitum & decisum, explicatumq;, sive agnoscatur pro tali, sive non, certè hoc modo omnes controversiæ sacris in literis jam olim sunt finitæ: sin autem finitum dicatur id, quod planè

planè sublatum est, adeò ut amplius non extet, tunc nulla militat consequentiæ ratio, ideò Scripturas esse obscuras, quia non omnes controversiæ sint sublatae. Ea enim est tum Diaboli perversitas, tum ingeniorum petulantium ferocia & arrogantia, ut interdum ne clarissimis quidem Scripturæ verbis ac testimoniis sibi satisfieri patiantur. Causa igitur, cur hodieq; controversiæ sint & maneant, de præcipuis articulis fidei, non est, quod Scriptura eas non jam dudum dijudicavit: sed quod homines præfracti testimonia Scripturæ, quamvis perspicua, intelligere vel nolint, vel non possint, propterea, quod justo DEI judicio in sensum reprobum traditi sint Satanæ, ad excœcandum oculos ipsorum. Et tantum etiam de perspicuitate Scripturæ sufficiat.

CAPUT QUARTUM.

De Scripturæ interpretatione, & summo controversiarum iudice.

An Scriptura Sacra sit iudex & interpres controversiarum infallibilis, an vero Pontifex Romanus, sive concilia?

146. Cardo totius controversiæ, quo ad hoc quidem ζήτημα, potissimum in eo vertitur, *cujusnam sit interpretari Scripturas & sensum earundem verum & genuinum ostendere deq; controversiis Religionis legitimum ferre iudicium* Ubi quidem Pontificii communiter statuunt, sic docente Bellarmino lib. 3. de verbo DEI cap. 3. *Spiritum interpretationis inveniri in Ecclesia, id est, Concilio Episcoporum, confirmato à summo Ecclesie totius Pastore.* Verbis istis innuens, non aliter interpretandam esse Scripturam, quam sicut Concilia interpretentur, nec quidem omnia: sed ea tantum, quæ à Pontifice Romano sint confirmata.

147. Quam assertionem nos, ut impiam rejicimus simpliciter, *asserentes è contrario*, quod Scripturarum interpretatio à Pontifice Romano ejusq; concilio, necessariò non sit petenda: sed potius, *quod Scriptura sibi ipsi ad sui interpretationem sufficiat*, si modò Scriptura per Scripturam secundum analogiam fidei explicetur.

148. Ita quidem, ut 1. in cujuslibet loci interpretatione diligenter admodum perspiciatur, quem finem ac scopum sibi quisq; locus habeat propositus. 2. Verba cujuslibet loci secundum propriam significationem accuratè expendantur, ex iisq; literalis ac nativa eruatur sententia. 3. Si aliquis obscurior occurrat, interpretatio ex alio cognato & manifestiore petatur. & 4. Si locus aliquis fortè pugnare videatur cum analogia fidei, consulantur illa Scripturarum loca, in quibus sedes cujuslibet quæstionis aut materiæ ex professo continetur & explicatur.

149. Unde alterum quoq; quæstionis propositæ caput nullo negotio decidi potest, *cujusnam sit iudicium ferre de controversiis Religionis, quæ vel unquam subortæ sunt, jam suboriuntur aut suboriri poterunt? An Pontifici Romano, ejus Ecclesie & conciliis hoc jus competat?* Ubi iterum Jesuitæ κτ̃ φατικῶς hoc ζήτημα amplectantur, nos autem ἀποφατικῶς idem acceptantes, firmis rationibus demonstrare possumus, Pontifici Romano ejusq; Ecclesie tale jus summum tribui nequaquam posse: sed soli competere Spiritui sancto, quatenus in & per Scripturam loquitur.

150. καλασκηδης nostræ argumenta benè multa possent produci, sufficiat verò interim

interim h. l. unicum, quo absoluto audiemus, quid in contrarium ab adversariis nostris disceptetur.

151. Argumentum ergo tale est: *Cui soli competunt omnes notæ, & omnia requisita, quæ à supremo & infallibili iudice exiguntur, illi etiam soli jus atq; elogium summi iudicis competit.*

Sed soli Spiritui Sancto in & per Scripturas loquenti, non verò Pontifici Romano competunt ista notæ & requisita.

Ergo solus Spiritus sanctus in & per Scripturas loquens, non verò Pontifex Romanus est supremus controversiarum iudex.

152. Major cum sit extra controversiam, minorem probamus ἐπακλιῶς, sufficienti enumeratione ejusmodi requisitorum, quorum 1. est, ut errare in iudicando non possit. 2. ut ab ipsius sententia nemini provocare liceat. 3. ut non ipse sit pars litigantium sive controversiæ subortæ. 4. ut ab omni πρῶσοποληψίας crimine sit alienissimus, & nullo partium studio ducatur. 5. ut habeat vim coactivam, & sua autoritate possit compellere partes ad jus aut fas, ut suæ stent decisioni.

153. Jam verò non Pontifici Romano: sed soli Spiritui S. hæc requisita competunt.

I. *Solus enim Spiritus sanctus est Spiritus veritatis, neq; potest errare:* Pontifex verò Romanus cum suis Conciliis, non tantum potest errare, sed erravit etiam perniciosissimè, ut testantur exempla, teste enim Platinâ, Papa Anastasius fuit Nestorianus, Papa Achatius propter aliam hæresin à Gelasio fuit excommunicatus, ut testatur Jus Canonic. c. 24. q. 1. §. Achatius. Papa Liberius fuit Arrianus &c.

154. II. *Spiritus sancti voce unicè est standum, neq; ab ipso ad superiorem, cum nullus sit, provocare licet.* Unde etiam ex praxi Ecclesiasticâ constat, quod antea actis temporibus omnes hæreses, non nisi voce & autoritate Spiritus sancti per Scripturas loquentis fuerint oppressæ, sicuti testatur hæresis Ebionitarum, CHRISTI Divinitatem negantium, quæ hæresis vel solo Johannis Evangelio sufficientissimè fuit refutata. A Pontifice verò Romano, non tantum omni jure provocare licet ad alium iudicem tanquam ab homine ad DEUM ipsum in Scripturis loquentem, sed etiam sæpissimè provocatum fuit, & quidem permissu totius Ecclesiæ, sicut Donatistæ olim noluerunt Pontificem admittere iudicem, in dijudicandâ controversiâ, an baptisatus sit rebaptisandus?

155. III. *Spiritus sanctus non est pars controversiæ, sed extra litem:* Pontifex verò Romanus est ille ipse, quem falsorum dogmatum reum peragunt orthodoxi. Ergo in propriâ causâ illi iudicium, nullo, neq; civili, neq; naturali, jure, permittitur.

156. IV. *Spiritus sanctus ab omni πρῶσοποληψία alienissimus nullo partium studio ducitur:* Pontifex verò Romanus, quia favet Jesuitis, veluti Regni sui columnis. Ergo ad ferendum iudicium inter nos & ipsos admitti nec potest nec debet.

157. V. *Spiritus sanctus habet vim coactivam.* Solus enim est animorum atq; voluntatum humanarum moderator, Deut. 29. v. 8. Jer. 31. v. 33. Act. 16. v. 14. quæ coactio interna ipsarum animarum impulsu constat. Pontifex verò Rom. talem vim non habet, nisi fortè per vim coactivam intelligas, insignem illam & externam tyrannidem, qua ferro & igni sævitur in eos, qui Thaidis Romanæ dogmata exoculari detrectant.

158. Ne verò adversariis cavillandi occasio præbeatur, ut insurgant, & nescio cuius ἀσυλλογισίας nos insimulare possint, propterea, quod probemus id, quod ex ipsorum etiam parte sit extra omnem controversiam. Non enim dubitari, Spiritum S. esse summum judicem: sed illud controverti, quisnam habeat illum Spiritum S. & per quem loquatur, an per Scripturam, an verò per Pontificem, sive solus sit, sive cum Concilio, (ubi posteriore negato prius affirmamus) observanda erit h. l. ad evitandam omnem homonymian, distinctio vocis (judicis) cum ea in hac disputatione triplicem significationem & respectum obtineat, & modò in primaria, modo in secundaria, modò etiam in tertia significatione (quæ tamen omnes ad unum principale tandem referuntur,) usurpetur.

159. In *supremâ & principalissimâ* significatione tribuitur Spiritui sancto, qui solus est infallibilis iudex controversiarum, ejus enim instinctu & afflatu locuti sunt sancti DEI homines, quicquid locuti sunt aut scripserunt, 2. Petr. 1. v. 21,

160. Quia verò Spiritus sanctus sententiam suam non nisi ἐμμέσως pronunciat, in verbo scil. scripto, eatenus in *secundariâ significatione* hoc iudicium tribuitur sacre Scripturæ, haud aliter, ac Legibus seu tabulis publicis in Repub. competit iudicis autoritas, juxta Joh. 12. v. 48. Sermo, quem locutus sum, ille iudicabit vos in novissimo die.

161. Et cum Scriptura in semetipsa explicanda utatur ministerio Ecclesiæ seu fidelium, hinc fit, ut Ecclesiæ quoq; *iudicium*, sed non nisi *ministeriale* in controversiis Religionis competat.

162. Quo discrimine observato ultrò concidit omne id, quod in hoc negotio ab adversariis nostris disceptatur.

163. Cæterùm, cum non sine fundamentis nostræ sententiæ orthodoxæ contradicere sibi videantur adversarii, videamus etiam rationes ipsorum præcipuas, partim ex sacris, partim ex ratione petitas, quibus suæ opinioni fidem, sed frustra facere conantur.

164. *Primum fundamentum desumunt ab exemplo Moysis* ex 18. cap. Exodi, v. 13. & 26. quem tanquam principem & caput Ecclesiæ Judaicæ ad omnia dubia circa Legem DEI exorta respondisse contendunt, neq; homines remisisse ad Spiritum aliquem revelantem. Quod si ergò Moyses tanquam caput sibi reservavit dubia circa Religionem, utique & hodiè visibilem iudicem esse debere existimant, à quo omnes omnium controversiarum decisionem petere, inq; ejus responso simpliciter acquiescere oporteat.

165. Verùm multiplicem esse falsitatem in hac collectione, nemini obscurum esse potest, si modò attendatur dissimilitudo in exemplis. Moyses enim non tantum fuit iudex, sed & Propheta extraordinariè à DEO vocatus, & populo commendatus ejusmodi testimoniis, ut cuivis constaret, ipsum in iudicando errare non posse. Tale testimonium Papæ Romano à DEO perhibitum esse, nusquam legitur.

166. Deindè nec illud dicto loco de Mose reperitur, quod posthabitâ Scripturæ autoritate suam sententiam pronunciaverit pro libitu: sed hoc potius ubiq; legitur, quod pronuntiaverit id, quod DOMINUS ei revelaverit.

167. Tandem etiam falsum est, quod Moyses fuerit summus Sacerdos, ad quem unice ejusmodi controversiarum decisionem pertinere volunt Jesuitæ: Sed fuit summus iudex politicus. Licet enim aliquandiu Sacerdos extiterit, donec Aarone fratrem inungeret: postea tamen Sacerdotio eum ulterius functum esse, nusquam legitur.

168. *Alterum, quod Jesuitæ obcendunt, petitum est ex Cap. 17. Deuter. v. 8. & seqq. ubi Israelitæ jubentur in questionibus dubiis venire ad Sacerdotem generis Levitici, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, ut ex his quarant veritatem.*

169. Sed. R. 1. Ab unâ gente ad totam Ecclesiam catholicam argumentari, non valet consequentia. 2. Locus iste non loquitur tantum de uno iudice visibili: sed de pluribus, quod evidentia textûs manifestè ostendit, & quidem de talibus iudicibus, quos non ex proprio cerebro, vel etiam ex traditione Ecclesiæ: sed ex præscripto Legis judicare oportebat. Et ita etiamnum minimè inficiamur, in singulis Ecclesiis aliquos esse oportere, qui de controversiis judicent, Imò 3. posito, unicum tantum fuisse summum ejusmodi Pontificem; alia tamen erit ratio V. alia N. T. In V. T. Pontifex ille Leviticus typum gerere debuit summi & unici Pontificis CHRISTI. Jam verò CHRISTO exhibito, & præsentissimè Ecclesiam suam gubernante, non opus habet novo aliquo typico & vicario pontifice, cujus sententiam in controversiis sequi necessum sit.

170. *Tertium quo errori suo patrociniûm quærunt, desumptum est, ab affectione Scripturae externa. Scriptura sacra, inquiunt, recipit varios sensus, neq; ipsa potest dicere, quis verus & genuinus sit. Ergò Scriptura non potest esse iudex in controversiis religionis.*

171. R. Per inficiationem antecedentis. Falsum enim est simpliciter, quod Scriptura per se varios sensus recipiat. Falsum quoq; & illud est, Scripturam non posse dicere, quis sit verus & genuinus sensus, contrarium enim legitur Joh. 7. v. 42. Ubi dicitur: *Nonne Scriptura dicit.* Et Rom. 4. v. 3. *Quid dicit Scriptura?* Quamvis enim Scriptura articulata vocem minimè emittat: attamen quemadmodum ex amici alicujus literis mentem ejus & sententiam facile possumus percipere, ita quoq; Scriptura sacra est Epistola DEI, in qua nobis suam mentem & voluntatem perspicuè proposuit.

172. *Quartum, quod pro palliando errore suo proferunt adversarij, illud est: In omni, inquiunt, Repub. benè constituta, Lex & Judex sunt res distincta. Lex enim docet quid agendum, Judex verò interpretatur & secundum eam homines dirigit. Ergò par debet esse ratio in Ecclesia.*

173. At R. per inficiationem, simpliciter negando, unam eandemq; planè esse rationem legum judicumq; forensium & scripturae, ejusq; interpretis. Judex enim forensis, pro varietate circumstantiarum, potest aliquid mutare in suo decreto, imò de summo jure aliquid remittere, si modò probabilis adsit ratio sive causa. De Scriptura verò, ne tantillum quidem immutare licet Deut. 17. v. 11. Apoc. 22. v. 18.

174. Deindè posito hoc unam & eandè esse utrobique rationem: attamen, quando de sententiâ Legis est quaestio, constat ne forensi quidem iudici licere interpretari Legem contra seipsam: Sed Legis sententiam ex ipsis ejus verbis declarare, quo respectu iudex ipse est sub Lege, quippe qui Legis (quæ iudicis vices sustinet) mentem tantum Eadem ratione aperit; & Scriptura, si Lex est, vi hujus similitudinis erit iudex, & proindè Pontifex Romanus consentanea huic Legi pronunciare, seq; ipsum ei subicere, vel maximè obstrictus tenetur.

CAPUT QUINTUM

De perfectione & sufficientia Scripturae in dogmatibus fidei Christiana.

An sacra Scriptura sit perfecta, omnibusq; numeris ita absoluta, ut contineat omnia, quæ ad salutem, fidem & mores piè vivendi pertinent?

175. Questionem hanc affirmamus contra Jesuitas, quorum sententia nimis clarè proposita est à Jesuitis in Colloq. nupero Ratisb. sess. 4. Eademq; prorsus indubiam assertioni huic facere possumus, tum innumerabilibus penè Scripturarum testimoniis, qualia sunt: Joh. 5. v. 39. Joh. 20. v. 31. Rom. 15. v. 4. 1. Joh. 1. v. 4. & 5. Gal. 1. v. 8. & passim alibi, tum aliis fundamentis, utpote.

176. 1. *Ab expresso Scripturæ epitheto*, quod dicatur Lex DOMINI perfecta Psal. 19. v. 8. 2. *An turâ Testamenti*, siquidem omne Testamentum rectè factum & comprobatum, perfectam testatoris complectitur voluntatem, sic ut nemini liceat, ἐπιδικατῶσεν Gal. 3. v. 15. Scriptura verò inscribitur Testamentum, testatoris scilicet omniscii. 3. *Quod Scripturæ nihil addi vel detrabi debeat* Deut. 4. v. 2. Apoc. 22. v. 9. etiam ne quidam ab Angelo Gal. 1. v. 8. 9. 4. *Quod ex eâ fidem & CHRISTI agnitionem habere possimus*, quæ ad obtinendam salutem æternam sufficiat Joh. 20. v. 31. 5. *A testimonio Evangelistarum & Apostolorum expresso*, quo testantur, se omnia scripsisse ad salutem necessaria Act. 1. v. 1. cap. 20. v. 27. c. 26. v. 22. Rom. 1. v. 16. Gal. 1. v. 8. verum unus ille locus Apostolicus, qui extat 2. Tim. 3. v. 14. 15. 16. 17. potest esse instar omnium.

177. Quod sanè testimonium Apostolicum cum brevi quasi compendio omnia ea comprehendat, quæ de Scripturæ perfectione dici possint ac debeant, non dubitavit insignis ille Theologus D. Salomon Gesnerus, illum non modò utili tractatu Anno 1601. VVitebergæ divulgato explicare, sed & in eo à pag. 75. usq; ad 104. octodecim firmissimas demonstrationes ex verbis Apostoli, pro demonstrandâ perfectione Scripturarum, colligere, quas qui videre volet unâ cum instantiis Jesuitarum, videat D. Gesnerum d.l. cum ad finem nos properare deceat, ne justo longior fiat tractatio.

178. Sed quid ad hoc Jesuitæ? Supra dictum est, quod negativam hujus questionis per omnia teneant, *statuentes, Scripturam sacram esse doctrinam mancã, mutilam & imperfectam, non continentem omnia, quæ ad fidem moresq; piè vivendi pertineant, illumq; defectum sarcendum esse assumendo traditionum.*

179. Sic enim Bellarminus sententiam suam informat; Nos inquit *asserimus, non expressè contineri in Scripturis totam doctrinam necessariam, sive de fide, sive de moribus, at proinde præter verbum DEI scriptum requiri etiam verbum non scriptum, i. e. divinas & Apostolicas traditiones* lib. 4. de verbo DEI non scripto cap. 3.

180. Ne verò Bellarminus hæc querelâ & lamentabili accusatione alicui ex simplicioribus imponat, tenendum est I. duplex esse genus rerum, quæ in Scripturis traduntur. *Quædam* n. scitu omnibus sunt necessariae quippe ipsam hominis salutem concernentes, & hoc rerum genus dilucidè & perspicuè in Scripturis est expressum. *Quædam* verò res ad salutem non sunt necessariae, neq; etiam ad ipsam essentiam cultus divini pertinent, qualia sunt ea omnia, quæ faciunt *πρός τὴν ἑὐχρημοσίνην*; ubi genus saltem 1. Cor. 14. v. 26. & 40. non verò ipsam speciem rituum & ceremoniarum in Scripturis disertis verbis expressa esse ultrò largimur.

181. Deinde & illud 2. observationem meretur, *dupliciter aliquid in Scripturis*

contineri. *Quaedam* enim formaliter & verbaliter simul, non modò quoad res, sed etiam quoad verba in sacris continentur. *Quaedam* verò formaliter duntaxat in sacris tantum extant, quorum verba, licet non reperiantur, res tamen ipsæ in sacris fundamento suo non destituuntur.

182. Quibus observationibus præmissis facilis est confutatio argumentorum, quæ ab adversariis proferuntur, præsertim ubi enumerant res varias, quæ ignorari non possint, & tamen in Scripturis non contineantur.

183. Utpote, quod in V. T. sine dubio non minus femellæ quàm masculi remedium aliquod externum habuerint, quo à peccato originali sint purgatæ, quemadmodum viri per circumcisionem, & tamen quale illud fuerit, nusquam habeatur in Scriptura. Sic quod Maria semper extiterit virgo, quod Pascha in N. T. sit celebrandum die Dominico, quod parvuli sint baptisandi, quod præter verbum DE I scriptum nullum sit aliud non scriptum, & quæ sunt hujus generis quæstiones aliæ, de quibus in ipsa συζητήσεις, quas ad salutem cognitu necessarias esse putant: & tamen in Scriptura nullibi tractentur. Et ex hoc Capite dependet quoq̃;

CAPUT SEXTUM.

De traditionibus Papisticis, quid de iis sentiendum.

An illa traditiones sint verbum DE I non scriptum, & an pari pietatis affectu cum sacrâ DE I Scripturâ suscipienda sint?

184. Traditiones, quas Romanenses nominant verbum non scriptum, & pro Apostolicis venditant, neq̃ simpliciter nos rejicimus, neq̃ etiam approbamus. Esse enim traditiones quasdam *Apostolicas*, vel ex illo 2. Thess. 2. v. 15. luculentissimè patet.

185. Talis traditio Apostolica est, Libros Mosis & Prophetarum constituere Canonem V. T. Talis etiam traditio Apostolica est, quod hi ipsi libri, quos pro Apostolicis agnoscimus, γνησίως sint Apostolici, quippe, quos Ecclesia primitiva ab ipsis Apostolis accepit. Talis traditio Apostolica est teste Ruffino, constitutio Symboli, quod Apostoli ante dispersionem in orbem terrarum congesserunt, & quæ sunt traditiones aliæ his similes.

186. Esse deinde *traditiones* quasdam, (quas si ita lubet, *Ecclesiasticas* nominare licet) concernentes ritus in publicis congressibus Ecclesiasticis usitatos, facile largimur, quia tamen istos ritus, neq̃ sub absolutâ necessitate, ut omnium sint temporum, locorum, personarum, neq̃ sub opinione cultûs aut meriti; sed tantum ut inserviant τάξεις, retinemus, freti illâ libertate Christianâ, in quâ CHRISTUS nos asseruit, de iis propriè cum Romanensibus nobis non est negotium.

187. *Sed de illis, quas non tam de moribus & ceremoniis Ecclesiasticis, quàm de ipsis dogmatibus fidei sub Apostolorum nomine Ecclesie obtrudere conantur, & quidem sub opinione necessitatis, cultûs & meriti, quales sunt, Oblatio Missæ, Unctio Chrismati, Orationes pro defunctis, primatus Episcopi Romani, Consecratio aqua lustralis, Signatio crucis &c. de his & similibus controvertitur, an sint Apostolica nec ne? & an sub Apostolorum autoritate, ut verbum DE I non scriptum pari pietatis affectu cum ipso verbo DE I scripto suscipienda sint.*

188. Hanc enim communiter omnes tenent sententiam Jesuitæ, duplex esse ver-

verbum DEI, ex quo via consequendi beatitudinem & felicitatem cognoscatur, scriptum & non scriptum, sive voce prolatum, quod illo longè antiquius. Quicquid igitur verbo hoc DEI non scripto proponatur, licet ex scripto verbo probari non possit, habere tamen parem auctoritatem, eademq; fide esse credendum, sicut id, quod manifestum habet in Scripturis testimonium. Neq; jam post tot Concilia disputandum esse amplius de verbo non scripto sive traditionibus: sed simpliciter credendum sine ullâ probatione, quod illæ traditiones sint Apostolicæ, licet pugnare videantur cum Scripturâ.

189. Quemadmodum hanc assertionem totidem ferè verbis prodidit *Canisius* in opere Catechetico pag. 124. & 126. secutus auctoritatem *Conciliabuli Tridentini*, quod itidem sess. 4. decreto 1. *Traditiones pari pietatis affectu & reverentiâ cum V. Noviç. T. libris suscipiendas venerandasq; esse* decrevit.

190. Sed vanitatem hujus dogmatis ostensuri, veritatem verò orthodoxæ nostræ sententiæ certis argumentis demonstraturi, initiò minimè negamus, quod sit verbum aliquod DEI non scriptum, sed vivâ voce prolatum.

191. Tale enim fuit, quod *partim* Patriarchis ante scriptionem librorum Moïsis innotuit, *partim* populo Judaico per Prophetas, *partim* deniq; per CHRISTUM & Apostolos fuit traditum, priusquam illud literis consignaretur, illud tamen verbum non scriptum unum idemq; planè esse cum verbo DEI scripto, ex illo Apostolico probamus 2. Thess. 1. v. 15. Tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam. Verùm postquam jam verbum DEI literis est consignatum, & Ecclesiæ commendatum, præter illud verbum scriptum esse aliud aliquod verbum DEI non scriptum, pari, si non majori pietatis affectu suscipiendum cum scripto, illud est, quod etiam atq; etiam inficiamur, moti hoc argumento.

192. Aut verbum illud non scriptum est verbo DEI scripto per omnia ἀνάλογον, vel est ἕτερογενές. Si est ἀνάλογον, concidit ultrò distinctio ista inter verbum scriptum & non scriptum, siquidem unum jam idemq; erit specie ac numero verbum non scriptum & scriptum. Si verò est ἕτερογενές & peregrinum, utiq; Apostolis illud verbum assignari non poterit, quos eadem & docuisse & scripsisse constat.

193. Deindè, traditiones istas, quas de dogmatibus fidei citra & præter DEI verbum scriptum sub Apostolorum nomine necessariò observandas credendasq; Ecclesiæ DEI obtrudunt Jesuitæ, neq; Apostolicas neq; observatu credituq; necessarias: sed pro falsis impiis & blasphemis habendas esse, ex his constat.

194. I. Quia nullâ, ne minima & in speciem saltem probabili conjecturâ probari potest, Apostolos unquam de ejusmodi rebus, quas sub Apostolorum auctoritate Ecclesiæ commendant adversarii, quicquam definivisse. Posito n. hoc (quod Jesuitæ admodum urgent) extitisse aliquando libros traditionum Apostolicarum, quia tamen ex quibusdam saltem Patribus fabulosis plerumq; ista probatio originem trahit, Insuper etiam DEUS ipse libros istos, utpote Ecclesiæ suæ nec utiles, nec necessarios, interire passus est (si modò aliquando extiterunt) quis nobis fidem faciet, hoc vel illud dogma Pontificium in traditionibus istis fuisse comprehensum.

195. II. Quia assertio hæc Jesuitica haud parùm doctrinam Apostolicam, ejusdemq; sacrosanctam auctoritatem imminuit & labefactat, quasi multa vel ex igno-

stantia, vel ex invidiâ & malignitate scriptis suis prætermiserint, quæ quidem ad salutem nostrâ & cultûs divini negotium pertinere, ut, quorum sanè utrumq; manifestè falsum, & in B. Apostolorum cineres admodum injuriosum est statuere.

196. III. Repugnat Scripturæ perfectioni. Si enim usq; adeò perfecta est Scriptura, ut contineat omnia ad salutem necessaria, quorsum quæso traditiones? IV. Repugnat etiam cœlesti veritati de fundamento Ecclesiæ unico, si enim Ecclesia partim Scripturâ, partim traditionibus niteretur, non erit utiq; super unicum fundamentum Prophetarum & Apostolorum extructa, in quo imus angularis est CHRISTUS Eph. 2. v. 20. & 21. Ex quibus omnib. promptum est cuivis colligere, nullum (sensu quidem Pontificio) extare verbum DEI non scriptum, nullasq; esse traditiones pari fide cum ipsâ Scripturâ recipiendas.

C A P U T S E P T I M U M E T U L T I M U M.

De lectione Scripturæ.

An laicis & hominibus plebeis sit concessa Bibliorum lectio?

197. Per laicos sive plebeios Curia Romana intelligit, omnes in universum homines, qui non sunt ordinis Ecclesiastici, sive sint Reges, sive Principes, sive etiam Idiotæ, hos omnes Pontificii prohibitione peculiari à lectione Codicis Biblici arcent, ne fortè intelligere discant, quantum à divini verbi puritate distet Idololatrica Ecclesiæ Papanæ Religio.

198. Esse verò laicis (i. e. non tantum Ecclesiæ Doctõribus & Episcopis, sed etiã auditoribus, adeoq; omnibus Christianis, cujuscunq; sint ordinis, conditionis & ætatis) à DEO concessam, partim etiam mandatam sacram literarum lectionem, ex subjunctis rationibus perspicuum evadit.

I. Quia eadem est doctrina, quæ nunc in libris Canonicis legitur, & quæ primitus ex ore Prophetarum & Apostolorum à plebeis auditione suscepta est, juxta illud Exod. 4. v. 3. & 4. Deut. 31. v. 10. & seqq. Luc. 1. v. 2. & 3. Col. 1. v. 28. Si igitur plebeis auribus haurire licuit verbum DOMINI, quidni etiam permillum sit iis, qui aliquã literarum cognitione tincti sunt, & rationem callent legendi, ut illud etiam legant, & ita oculis & mentibus suis infigant.

II. Quia homines plebei ad legendam Scripturam expressis DEI præceptis in sacris astringuntur, juxta illud Deut. 17. v. 18. 19. Joh. 5. v. 39.

III. Quia libri Scripturæ Canonici DEO comprobante à laicis in V. & N. T. sunt tractati & lectitati, quemadmodum in V. T. exemplo sunt Ezechias 2. Par. 31. v. 20. & 21. Josias 2. Par. 34. v. 30. in N. T. Eunuchus Æthyops qui Hierosolymis digressus sedens in rhedâ Esaiam legebat, approbante DEO, qui Philippum mittebat, ut ejus ductu viam veritatis ingrederetur, Act. 8. v. 26. & Berrhoenses non reprehenduntur, sed laudantur potius à Spiritu sancto, quod recepto sermone DEI quotidie scrutati sint Scripturas, an audita ab Apostolis ita in Scripturis se haberent Act. 17. v. 11.

IV. Quia libri quidam Scripturæ S. à Prophetis & Apostolis etiam plebeis luculentis compellationibus & inscriptionibus ad legendum sunt dedicati, juxta illud Jos. 24. v. 26. & 27. Rom. 1. v. 1. & 7. 1. Cor. 1. v. 1. & 2. Epes. 1. v. 1. cap. 2. v. 3. & 4. Phil. 1. v. 1. 1. Johan. 2. v. 12, 13, & 14.

V. Quia

V. Quia peculiaribus adminiculis & subsidiis ad lectionem librorum sacrorum fructuosam accommodatis, DEUS ipse laicis inservire voluit, quale precipuum inter alia illud est, quod sacra Biblia in sermonem cujusq; ferme gentis vernaculum sint translata.

VI. Quia Bibliorum sacrorum lectione non minus plebei opus habent, quam Ecclesiarum prepositi & Doctores. Opus enim habent 1. notitiã viã, quã itur ad vitam æternam, hujus verò index est Scriptura sacra juxta 2. Tim. 3. v. 15. Opus habent 2. fide, quã sine impossibile est placere DEO, illa verò è lectione Scripturæ concipitur, juxta illud Joh. 20. v. 31. Opus habent 3. præceptis & exemplis, quibus ad vitam piè & honestè transigendam instruuntur, illa verò è sacra Scripturã desumi possunt Deut. 29. v. 29. Opus habent 4. Sapientiã, per quam possunt discernere & probare Spiritus, & declinare Pseudopphetas Matth. 7. v. 15. 1. Thess. 5. v. 20. & 21. 1. Joh. 4. v. 7. Talis verò sapientia è Scripturis hauriri potest ac debet, juxta illud 2. Petr. 1. v. 19. Opus habent 5. doctrinã, consolatione, adhortatione, correctione, quæ itidem ex Scripturis desumi possunt Rom. 15. v. 4. 2. Tim. 3. v. 14. & seqq.

199. Ex quibus omnibus manifestum est, monstri quid alere Pontificios interdicto hoc lectionis sacrorum Bibliorum, ut videlicet sub hac crassã Scripturæ ignorantia apud laicos, eò licentius universum Religionis opus ad libitum suum versari possint, ne laici & plebei errore & superstitione Pontificiã intricati, veram & catholicam fidem agnoscant, sed sub cinereis & densissimis istis tenebris perpetuò maneant, non habentes, undè rectum doceantur, vel rectum discant.

200. CHRISTUS JESUS verò fons omnis lucis & sapientiæ sacrosanctum hoc verbi sui depositum, tam apud nos illibatum conservare, quàm ad seram usq; posteritatem propagare, & à Jesuitarum corruptelis magis magisq; vindicare dignetur, cui cum Patre & Spiritu sancto sit gratia, laus, honos
& gloria in omnes seculorum æternitates,

A M E N.

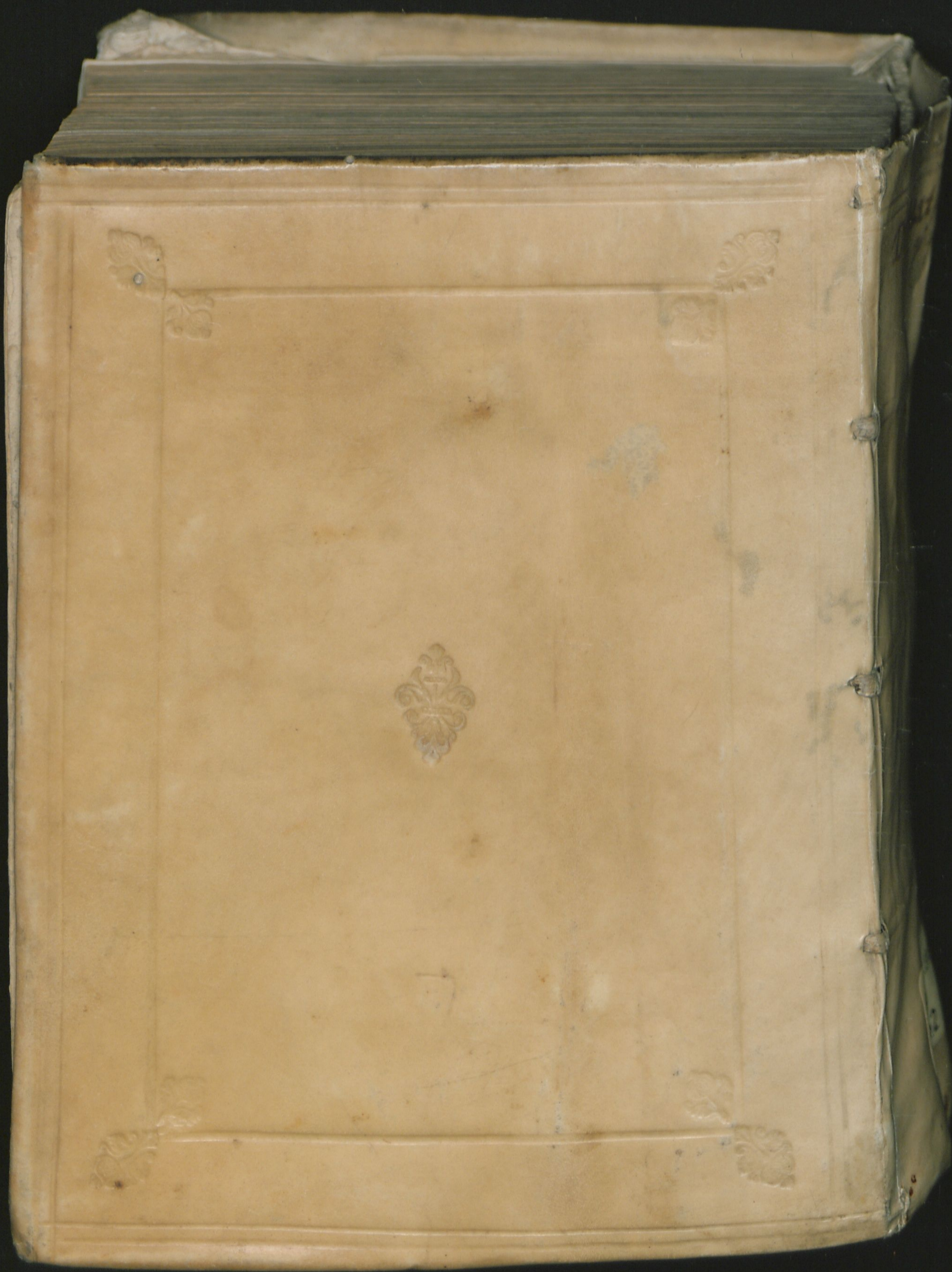
F I N I S.

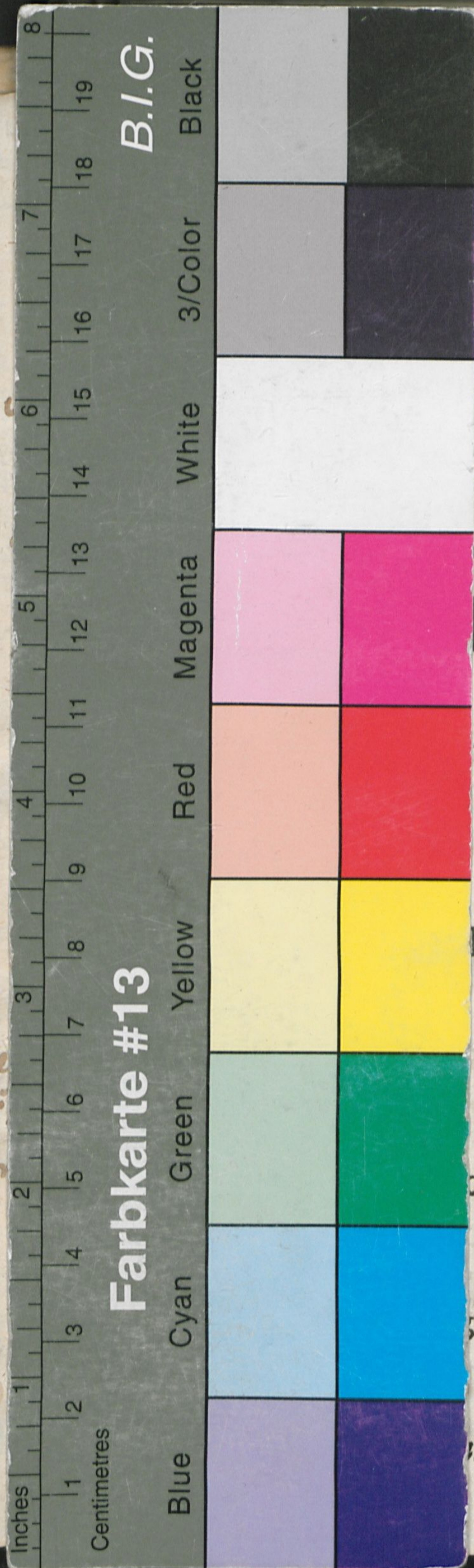

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

B.I.G.

Farbkarte #13

Ἐξέτασις Theologica
Disputatio I.
opposita
examinationi Pontificiae in Articulo
 De
SCRA SCRIPTURA.
 In Collegio Privato,
 P. O. Servatore docente
 & adjuvante
Ad examinandum
proposita
 In Academia Lipsiensi
 die 1. Decembr. Anno
 M. DC. XIIX.
Præside
DOMA WEINRICHIO,
 Col. Baccal. Diac. ad D. Nicol. ibid.
Respondente
ASARE HILSCHERO, Hirsch-
 genfi Silesio, S S. Theol. Studiofo.
Lipsiæ,
 et **FRIDERICUS LANCKISCH.**

T 162 (1)

